

# MASTER'S THESIS

## De veroordeling van Ad K. door de schredder?

Een kritisch onderzoek naar de veroordeling van Ad K. waarin de overwegingen van de rechtbank en het hof inzichtelijk worden gemaakt en waarin getoetst wordt of de inzet van de Mr. Big-methode voldoet aan het nemo tenetur-beginsel.

van den Oever-Treuren, K.

**Award date:**

2023

**Awarding institution:**

Department of Public Law

[Link to publication](#)

**General rights**

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

**Take down policy**

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

[pure-support@ou.nl](mailto:pure-support@ou.nl)

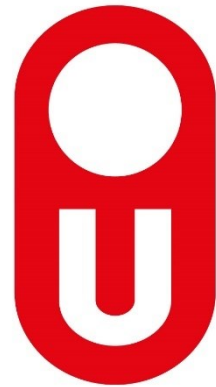
providing details and we will investigate your claim.

Downloaded from <https://research.ou.nl/> on date: 18. Mar. 2025

**Open Universiteit**  
[www.ou.nl](http://www.ou.nl)



# Open Universiteit



## De veroordeling van Ad K. door de schredder?

*Een kritisch onderzoek naar de veroordeling van Ad K. waarin de overwegingen van de rechtbank en het hof inzichtelijk worden gemaakt en waarin getoetst wordt of de inzet van de Mr. Big-methode voldoet aan het nemo tenetur-beginsel.*

Masterscriptie Publiekrecht - Strafrecht  
geschreven door K. van den Oever - Treuren  
met studentnummer 851892805  
onder begeleiding van mr. S.F. Naber  
geëxamineerd door prof. dr. mr. G. Sluiter  
aantal woorden 15.148  
inleverdatum 23 februari 2023  
cursuscode RM9906



## INHOUDSOPGAVE

### VOORWOORD

### LIJST MET AFKORTINGEN

Hoofdstuk 1: Inleiding.....	p. 11
1.1 Aanleiding.....	p. 11
1.2 Probleemstelling.....	p. 12
1.3 Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie.....	p. 13
1.4 Methode van onderzoek en leeswijzer.....	p. 13
Hoofdstuk 2: Het strafvorderlijk kader van de Mr. Big-methode.....	p. 15
2.1 De Mr. Big-methode.....	p. 15
2.2 Wetsgeschiedenis.....	p. 16
2.3 Het strafvorderlijk kader.....	p. 17
2.4 Aanvulling toepassing.....	p. 18
2.4.1 Proportionaliteitsbeginsel.....	p. 19
2.4.2 Subsidiariteitsbeginsel.....	p. 19
2.4.3 Transparantie en verantwoording.....	p. 19
2.5 De Nederlandse rechter en Mr. Big-methode.....	p. 21
2.6 Tussenconclusie.....	p. 22
Hoofdstuk 3: Het <i>nemo tenetur</i> -beginsel ex artikel 6 EVRM.....	p. 23
3.1 Artikel 6 EVRM.....	p. 23
3.2 Het <i>nemo tenetur</i> -beginsel.....	p. 24
3.2.1 De reikwijdte en inhoud.....	p. 24
3.3 Het toetsingskader.....	p. 25



3.3.1	Aard en mate van dwang.....	p. 26
3.3.2	De procedurele waarborgen.....	p. 28
3.3.3	Het gebruik van het verkregen bewijs.....	p. 28
3.4	Controle- en toetsingsmogelijkheid.....	p. 29
3.5	Tussenconclusie.....	p. 30
Hoofdstuk 4: Ad K. en de Nederlandse rechter.....		p. 31
4.1	Overwegingen van de rechtbank Amsterdam.....	p. 31
4.2	Overwegingen van het gerechtshof Amsterdam.....	p. 34
4.3	Overeenkomsten en verschillen.....	p. 37
4.4	Tussenconclusie.....	p. 40
Hoofdstuk 5: De veroordeling van Ad K. en het <i>nemo tenetur</i> -beginsel.....		p. 43
5.1	Reikwijdte.....	p. 43
5.2	De aard en mate van dwang.....	p. 43
5.3	De procedurele waarborgen.....	p. 48
5.4	Het gebruik van het verkregen bewijs.....	p. 49
5.5	Tussenconclusie.....	p. 50
Hoofdstuk 6: Conclusie en aanbevelingen.....		p. 51
Literatuur- en jurisprudentielijst.....		p. 55
Bijlage 1: verklaring 27 september 2018.....		p. 59
Bijlage 2: verklaring 16 oktober 2018.....		p. 63



## VOORWOORD

Voor u ligt mijn masterscriptie “De veroordeling van Ad K. door de schredder?”. In 2021 heb ik besloten om onderzoek te verrichten naar de toepassing van de Mr. Big-methode, omdat in korte tijd meerdere uitspraken volgden waarin verdachten, na veroordelingen, werden vrijgesproken en andersom. Het leek me erg interessant te onderzoeken hoe deze uitspraken tot stand zijn gekomen. Ten tijde van het schrijven van mijn scriptie werd Ad K. op 20 juli 2022, na vrijspraak door de rechtbank, door het hof veroordeeld tot zestien jaren gevangenisstraf. Nu ik het onderwerp al maanden had bestudeerd kwam ik tijdens het lezen van het arrest direct tot de conclusie dat ik meerdere overwegingen van het hof opmerkelijk vond. Dat was het moment dat ik had besloten om mijn masterscriptie te schrijven over de veroordeling van Ad K. Het proces maakte mij enthousiast en tegelijkertijd vormde het een grote uitdaging om de gehele scriptie aan te passen naar de zaak van Ad K.

Hoewel ik direct overtuigd was van mijn zienswijze op het arrest moet het voor nabestaanden enorm onbevredigend en niet te begrijpen zijn dat verdachten na jarenlange hoger beroepsprocedures, soms met tussentijdse veroordelingen, mogelijk worden vrijgesproken. Evenwel moet worden voorkomen dat een verdachte wordt veroordeeld, terwijl het wettig en overtuigend bewijs ontbreekt. Voorop wordt gesteld dat formulering in dit onderzoek nooit is bedoeld om te kwetsen.

Ik ben begonnen aan de master Rechtsgeleerdheid met de gedachte om het maximale uit mezelf te halen. Inmiddels kan ik zeggen dat werken, studeren en moeder worden het maximale niet alleen van mezelf, maar ook van mijn dierbaren heeft geveerd. In het bijzonder ben ik mijn man en (schoon)ouders enorm dankbaar voor hun steun, maar de meeste motivatie krijg ik toch van Juul, ons eenjarig zoontje. Zonder hen was dit nooit gelukt.

Graag wens ik van de gelegenheid gebruik te maken om ook mijn begeleidster Sophie Naber te bedanken, omdat zij mij wanneer ik juridisch vastliep inzichten gaf waardoor ik weer verder kon schrijven.

Veel leesplezier,

Kim van den Oever

's-Hertogenbosch, 23 februari 2023





## Lijst met afkortingen

**CIE** – Criminele Inlichtingen Eenheid

**CTC** – Centrale Toetsingscommissie

**EHRM** – Europees Hof voor de Rechten van de Mens

**EVRM** - Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

**IRT** – Interregionaal Recherche Team

**Mvt** – Memorie van Toelichting

**OM** – openbaar ministerie

**OVC** – opname vertrouwelijke communicatie

**SI** – stelselmatig inwinnen van informatie

**Sv** – Wetboek van Strafvordering

**Wet BOB** – Wet Bijzondere Opsporingsbevoegdheden

**WOD** – werken onder dekmantel



# Hoofdstuk 1: Inleiding

## 1.1. Aanleiding

Nieuwsartikelen kunnen tegenwoordig klinken als reclame van een nieuwe Netflix-serie waarin misdaad centraal staat. Zo ook een passage uit een artikel van het Brabants Dagblad waarin wordt geschreven over Ad ‘de Rat’ en zijn kompaan Fred T.:

*“Ad K. (50) uit Helmond vertelde in 2018 tegen een undercoveragent dat hij Van Dillenburg door het hoofd had geschoten, vervolgens zijn schedel insloeg en het lichaam onder beton bedolf op een bouwterrein. Later groef hij het weer op en strooide de resten uit over een weiland.”<sup>1</sup>*

en

*“K. zei dat hij het slachtoffer ‘onder het beton had weggewerkt’. Later had hij hem opgegraven en ‘door de schredder gegooid’.”<sup>2</sup>*

In de artikelen wordt niet geschreven over een nieuwe Netflix-serie, maar over een cold case uit 2002. Sindsdien ontbreekt van slachtoffer Van Dillenburg een teken van leven. In de maand van de verdwijning ontvangt de Criminele Inlichtingen Eenheid (hierna: CIE) informatie dat Van Dillenburg na de ripdeal is ontvoerd naar België en dat Van Dillenburg daar is vermoord.<sup>3</sup> In 2002 en later in 2011 worden onderzoeken gestart, maar deze leverden geen concreet resultaat op. In de hoop om de verdwijning van Van Dillenburg alsnog op te lossen wordt in 2017 een undercoveroperatie gestart waarin de Mr. Big-methode wordt toegepast. Tijdens de undercoveroperatie is Ad K., volgens de verdediging, getraakteerd op dure etentjes, zijn geschenken overhandigd, leningen gegeven en kochten zijn zogenaamde vrienden, waarvan opsporingsambtenaar ‘Patrick’ zich voordeed als crimineel die handelde in vals geld, voor duizenden euro’s schilderijen van de vriendin van Ad K.<sup>4</sup> Dit komt Ad K. bijzonder goed uit nu hij een labiele drugsverslaafde is die leefde van 60 euro per week. Het grote geld lonkte en Ad K. moest zich bewijzen als zware jongen.<sup>5</sup> Aan het einde van de 1,5 jaar durende undercoveroperatie slagen opsporingsambtenaren erin Ad K. tijdens meerdere gesprekken te laten verklaren hoe hij en medeverdachte Fred T.<sup>6</sup> het slachtoffer Van Dillenburg om het leven hebben gebracht.<sup>7</sup>

---

<sup>1</sup> Steenberghe 2021.

<sup>2</sup> Steenberghe 2019.

<sup>3</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 4.

<sup>4</sup> Het Parool 2019.

<sup>5</sup> Het Parool 2019.

<sup>6</sup> De medeverdachte Fred T. komt na zijn vrijspraak te overlijden waardoor hij in hoger beroep niet meer vervolgd kan worden. De zaak van Fred T. zal buiten beschouwing worden gelaten.

<sup>7</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5.

## 1.2. Probleemstelling

Door de advocatuur wordt al jaren flinke kritiek geuit op de Mr. Big-methode en dan met name ten aanzien van de verklaringsvrijheid van verdachte.<sup>8</sup> Er zou teveel druk en misleiding plaatsvinden met als doel de verdachte (belastend) te laten verklaren.<sup>9</sup> In de zaak van Ad K. is door de verdediging ook bepleit dat er sprake is van teveel druk en misleiding. De rechtbank spreekt Ad K. in maart 2021 vrij<sup>10</sup>. Op grond van hetzelfde bewijsmateriaal wordt Ad K. door het hof in juli 2022 veroordeeld tot een gevangenisstraf van 16 jaar.<sup>11</sup> In de laatste jaren zijn er soortgelijke zaken behandeld waarin verdachten na veroordelingen zijn vrijgesproken en andersom.<sup>12</sup> Dit in combinatie met de geuite kritiek<sup>13</sup> maakt dat de methode onder vuur ligt.

Naast de kans op (ongeoorloofde) druk en misleiding kan met de inzet van een undercoveroperatie het recht om te zwijgen op geraffineerde wijze worden omzeild. Het *nemo tenetur*-beginsel, dat volgt uit het recht op een eerlijk proces, staat lijnrecht tegenover deze zelfincriminatie. De toepassing van de Mr. Big-methode lijkt dus op gespannen voet te staan met het beginsel. Tot op heden heeft het EHRM geen algemeen toetsingskader opgesteld om te beoordelen wanneer er sprake is van schending van het *nemo tenetur*-beginsel tijdens een undercoveroperatie. Hoe het EHRM oordeelt over het *nemo tenetur*-beginsel in combinatie met de Mr. Big-methode is geheel onbekend.

Dit onderzoek richt zich op het inzichtelijk maken van de overwegingen van de rechtbank en het hof in de zaak van Ad K. aangaande de verklaringsvrijheid, meer specifiek het *nemo tenetur*-beginsel, waardoor aanbevelingen kunnen worden gedaan ten aanzien van cassatie.

Voorgaande leidt tot de volgende probleemstelling:

*Levert de wijze van toepassing van de Mr. Big-methode op grond van artikel 126j Sv in de zaak van Ad K. een schending op van het nemo tenetur-beginsel ex artikel 6, eerste lid, EVRM?*

---

<sup>8</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.2.

<sup>9</sup> Van der Biezen 2016.

<sup>10</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805; Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:806.

<sup>11</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:HGAMS:2022:2083.

<sup>12</sup> HR 19 april 2022, ECLI:NL:HR:2022:498 (vervolg op: Hof Den Haag 26 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:293; HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1983; Hof Arnhem-Leeuwarden 15 maart 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:2416; Rb. Gelderland 7 juni 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:3030); Hof Den Haag 16 februari 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:205 (vervolg op: HR 17 december 2019: ECLI:NL:HR:2019:1982; Hof 's-Hertogenbosch 5 februari 2018, ECLI:NL:GHSHE:2018:421; Rb. Zeeland-West-Brabant 23 mei 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:3060).

<sup>13</sup> Van der Lee 2022; Mahboeb 2022; Homme & Pijnenburg 2020.

### 1.3. Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie

De rechtbank heeft Ad K. vrijgesproken terwijl Ad K. een bekennende verklaring heeft afgelegd welke is opgenomen middels OVC-apparatuur.<sup>14</sup> Voor de maatschappij<sup>15</sup> is dit onbegrijpelijk. Het hof heeft Ad K. op grond van dezelfde verklaringen wel veroordeeld. Dit is voor juridisch onderlegde personen opmerkelijk. Het is relevant om inzichtelijk te maken wat maakt dat het hof in haar arrest tot een veroordeling is gekomen en wat maakt dat de rechtbank tot een vrijspraak is gekomen. Daarnaast is het relevant om de zaak van Ad K. te toetsen aan het *nemo tenetur*-beginsel nu het EHRM over een zaak waarin de Mr. Big-methode is toegepast nog geen oordeel heeft gegeven.

### 1.4. Methode van onderzoek en leeswijzer

Om gedegen onderzoek te verrichten richt het tweede hoofdstuk zich op de Nederlandse wettelijke grondslag voor de inzet van de Mr. Big-methode. Om inzicht te krijgen in het strafvorderlijk kader wordt eerst de Mr. Big-methode algemeen uiteengezet waardoor de opsporingsmethode in het strafvorderlijk kader van artikel 126j Sv geplaatst kan worden. Ook wordt de totstandkoming van dat artikel aan de hand van de wetsgeschiedenis van de Wet BOB aangehaald. Deze Wet BOB vormt namelijk de basis van ons huidige Wetboek van Strafvordering.

In hoofdstuk 3 wordt artikel 6 EVRM behandeld waarin het recht op een eerlijk proces tot uitdrukking komt. Meer specifiek het *nemo tenetur*-beginsel. In dit hoofdstuk wordt, aan de hand van relevante jurisprudentie van het EHRM, een toetsingskader ten aanzien van het *nemo tenetur*-beginsel gevormd. De reikwijdte en inhoud worden daarbij meegenomen.

In het vierde hoofdstuk worden de overwegingen van de rechtbank en het hof in de zaak van Ad K. inzichtelijk gemaakt. Doordat de zaak van Ad K. twee keer inhoudelijk is beoordeeld, kunnen de overwegingen worden vergeleken waardoor de verschillen duidelijk worden.

In het vijfde hoofdstuk wordt het geschetste toetsingskader uit hoofdstuk 3 op de zaak van Ad K. toegepast waardoor kan worden beoordeeld of er sprake is van schending van het *nemo tenetur*-beginsel.

In het zesde hoofdstuk worden conclusies en aanbevelingen gegeven. De onderzoeksresultaten komen samen, waardoor de probleemstelling wordt beantwoord.

---

<sup>14</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5.

<sup>15</sup> Daarmee wordt in dit geval bedoeld op niet-juridisch onderlegde personen.

### *Afbakening*

Er zijn drie vormen van undercoverbevoegdheden te onderscheiden in Nederland. Naast de stelselmatige inwinning van informatie (hierna: SI) bestaat infiltratie en pseudokoop. Hoewel SI overeenkomsten vertoont met infiltratie stelt de Hoge Raad de wettelijke grondslag van de toepassing van de Mr. Big-methode niet ter discussie.<sup>16</sup> Voor deze scriptie is dan ook het uitgangspunt genomen dat de toepassing van de Mr. Big-methode valt onder artikel 126j Sv om het onderzoek af te bakenen en een gedegen onderzoek te verrichten binnen de toegestane omvang.

Daarnaast wordt er veel geschreven over de rechtspsychologische wetenschap bij de toepassing van de Mr. Big-methode. Er bestaat een risico op valse bekentenissen. Hoewel dit een interessante bijdrage kan leveren, zal dit buiten beschouwing worden gelaten nu deze scriptie een juridisch stuk is.

---

<sup>16</sup> HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1983, r.o. 5; HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1982, r.o. 4.

## Hoofdstuk 2: Het strafvorderlijk kader van de Mr. Big-methode

In dit hoofdstuk wordt het juridisch kader uiteengezet voor de inzet van opsporingsambtenaren die de Mr. Big-methode toepassen. Om inzicht te krijgen in het strafvorderlijk kader zal eerst de Mr. Big-methode - afkomstig uit Canada<sup>17</sup> - in zijn algemeenheid worden toegelicht. Vervolgens wordt de opsporingsmethode in het Nederlands juridisch kader van artikel 126j Sv geplaatst. Om artikel 126j Sv beter te begrijpen wordt de totstandkoming van het artikel aan de hand van wetsgeschiedenis van de Wet BOB aangehaald. Deze Wet BOB vormt namelijk de basis van ons huidige Wetboek van Strafvordering.

### 2.1. De Mr. Big-methode

De Mr. Big-methode is een in Canada ontwikkelde opsporingsmethode waarin een verdachte (belastende) verklaringen aflegt tegen een opsporingsambtenaar zonder dat kenbaar is dat hij optreedt als opsporingsambtenaar. De methode kenmerkt zich door *befriending*, het sluiten en ontwikkelen van vriendschappen tussen opsporingsambtenaren en de verdachte.<sup>18</sup> Er zijn veel varianten mogelijk die afhangen van de omstandigheden van het geval, maar de globale opbouw is hetzelfde.<sup>19</sup> Vaak start het traject door het sluiten van een vriendschap en mag een verdachte kort daaropvolgend starten met het verrichten van kleine klusjes in een fictieve – vaak criminele – (drugs)organisatie.<sup>20</sup> Door opsporingsambtenaren wordt langzaam het vertrouwen van verdachte gewonnen. De vaak kwetsbare verdachte krijgt financiële zekerheid, status en nieuwe vriendschappen.<sup>21</sup> Zodra de verdachte volledig is geëngsteld aan de organisatie, wordt een ontmoeting met Mr. Big geregeld. Deze Mr. Big staat aan het hoofd van de hele organisatie. De verdachte wordt uiteindelijk een grote klus aangeboden waarmee hij veel, heel veel geld kan verdienen. Aan de klus wordt door Mr. Big een voorwaarde verbonden. Om de organisatie geen risico te laten lopen, dient de verdachte zijn crimineel verleden op te biechten. Vaak wordt deze vraag ondersteund met verzonden informatie verkregen van corrupte contacten binnen de politie. Tijdens de ontmoeting met Mr. Big wordt een situatie gecreëerd waarin open kaart spelen belangrijke sociale en zakelijke voordelen heeft.<sup>22</sup> De druk wordt opgevoerd. Indien verdachte geen bekennende verklaring aflegt, kan hij vertrekken en verliest hij alles wat hij al

---

<sup>17</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.4.

<sup>18</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.4.

<sup>19</sup> Van Koppen & Horselenberg 2018.

<sup>20</sup> HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1982, r.o. 3.2.2.

<sup>21</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.4

<sup>22</sup> Kruisbergen 2018.



die tijd heeft opgebouwd.<sup>23</sup> De gehele operatie is dus gericht op het afleggen van (belastende) verklaringen die kunnen leiden tot een veroordeling van verdachte.<sup>24</sup>

## 2.2. Wetsgeschiedenis

In de jaren tachtig werden interregionale rechteams (hierna: IRT's) opgericht, omdat de traditionele aanpak van criminaliteit niet meer voldoende was. Er werd een omslag gemaakt naar proactieve opsporingsmethoden, zoals undercoveroperaties.<sup>25</sup> Deze IRT's bestrijden vanaf 1992 door de Deltamethode zware, georganiseerde misdaad. De methode had als doel om te kunnen doordringen tot in de top van een criminele organisatie door het gebruik van de groei-infiltrant. De groei-infiltrant werd betaald door de criminele organisatie. Deze beloning mocht hij van de politie behouden.<sup>26</sup> De Deltamethode krijgt een grotere bekendheid doordat op grote schaal onder het toezicht van de Nederlandse politie en justitie containers met drugs worden doorgelaten in de Rotterdamse haven.<sup>27</sup> Doordat politie zendingen bewust doorlieten en er zendingen kwijtraakten ontstond onenigheid.<sup>28</sup> In 1993 zijn de IRT's uiteindelijk opgeheven door deze onconventionele manier van handelen. De misstanden in de IRT-affaire hebben uiteindelijk in 1994 geleid tot een parlementair onderzoek. Het onderzoek moest zich richten op de toepassing van en controle op de opsporingsmethoden die in Nederland werden gebruikt. Uit het onderzoeksrapport volgden aanbevelingen waaronder de opsporingsmethoden onderwerp te maken van een parlementaire enquête.<sup>29</sup> In 1994 wordt de Parlementaire Enquêtecommissie Opsporingsmethoden (hierna: PEO) opgesteld. De PEO brengt in 1996 een rapport uit waaruit blijkt dat de Deltamethode onverantwoord is. In het rapport doet de PEO een aantal aanbevelingen<sup>30</sup> waarna het rapport de aanleiding is geweest voor nieuwe wetgeving en een reorganisatie van het openbaar ministerie.<sup>31</sup> De toegepaste bijzondere opsporingsbevoegdheden die zorgen voor een risico voor de integriteit en beheersbaarheid van de opsporing en die inbreuk maken op bepaalde grondrechten van verdachten, behoeven een wettelijke basis.<sup>32</sup> Tot dan toe was daarvan geen sprake. Deze bijzondere opsporingsmethoden zijn vastgelegd in verschillende nieuwe wetten waaronder de Wet Bijzondere Opsporingsbevoegdheden (hierna: Wet BOB). De Wet BOB is uiteindelijk in 2000 tot

---

<sup>23</sup> Rb. Zeeland-West-Brabant 23 mei 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:3060, r.o. 5.3.2.

<sup>24</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.4.

<sup>25</sup> Kruisbergen & De Jong 2012, p. 52.

<sup>26</sup> Kruisbergen & De Jong 2010, p. 38.

<sup>27</sup> Kruisbergen & De Jong 2010, p. 37.

<sup>28</sup> Kruisbergen & De Jong 2010, p. 38.

<sup>29</sup> *Kamerstukken II* 1994/95, 23945, nr. 2.

<sup>30</sup> *Kamerstukken II* 1994/95, 24072, nr. 10-11, p. 413-414; Kruisbergen & De Jong 2010, p. 39.

<sup>31</sup> Kruisbergen & De Jong 2010, p. 41.

<sup>32</sup> *Kamerstukken II* 1996/97, 25403, nr. 3, p. 25.

uitdrukking gekomen in het huidige Wetboek van Strafvordering. De Wet BOB kent drie uitgangspunten: codificatie van opsporingsmethoden, de officier van justitie is de centrale autoriteit bij de opsporing en de controleerbaarheid van de opsporing.<sup>33</sup> Deze controleerbaarheid vereist transparantie van het OM zodat de handelingen toetsbaar en inzichtelijk worden.

### 2.3. Het strafvorderlijk kader

In ons huidige wetboek zijn drie opsporingsmethoden opgenomen voor de inzet van undercoveragenten. De opsporingsmethoden zijn infiltratie (artikel 126h Sv)<sup>34</sup>, pseudo-koop of -dienstverlening (artikel 126i Sv)<sup>35</sup> en stelselmatige inwinning van informatie (hierna: SI) (artikel 126j Sv). Deze opsporingsmethoden maken deel uit van het werken onder dekmantel (hierna: WOD). Volgens de Hoge Raad valt toepassing van de Mr. Big-methode onder SI, en niet onder infiltratie<sup>36</sup>, omdat de opsporingsambtenaar niet zal deelnemen aan het plegen of beramen van misdrijven.<sup>37</sup> Op grond van het eerste lid van artikel 126j Sv is de officier van justitie bevoegd te bevelen dat, in geval van verdenking van een misdrijf en in het belang van het onderzoek, een opsporingsambtenaar stelselmatig informatie inwint over de verdachte, zonder dat kenbaar is dat hij optreedt als opsporingsambtenaar.<sup>38</sup>

Uit de memorie van toelichting blijkt dat voorgesteld is te regelen dat er opsporingsambtenaren worden ingezet teneinde informatie of bewijsmateriaal te verzamelen.<sup>39</sup> Dat het onvermijdelijk zal zijn dat een opsporingsambtenaar in gesprek raakt met een verdachte. Maar zij stelt dat een dergelijk gesprek belangrijk verschilt van een verhoor nu op de verdachte niet de druk wordt gelegd die kenmerkend is voor een verhoorsituatie. Nu een opsporingsambtenaar niet herkenbaar is als zodanig zou de druk afwezig zijn. Ook blijkt uit de memorie van toelichting dat de cautie niet aan de orde is.<sup>40</sup> Uit de Memorie van Toelichting blijkt tevens dat het inzetten van een SI-traject zijn rechtvaardiging vindt doordat dergelijke

---

<sup>33</sup> Kruisbergen & De Jong 2010, p. 42.

<sup>34</sup> Bij de opsporingsmethode infiltratie wordt door een opsporingsambtenaar deelgenomen aan of medewerking verleend aan een groep van personen waarbinnen misdrijven worden beraamd of gepleegd.

<sup>35</sup> Bij de opsporingsmethode pseudokoop of -dienstverlening neemt een opsporingsambtenaar (illegale) goederen af van een verdachte of worden (illegale) diensten aan een verdachte verleend.

<sup>36</sup> Nu infiltratie en pseudo-koop of -dienstverlening niet van toepassing is op de Mr. Big-methode zullen deze vormen van opsporing niet verder worden toegelicht.

<sup>37</sup> HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1982, r.o. 3.2.2.

<sup>38</sup> Kruisbergen & De Jong 2010, p. 80.

<sup>39</sup> *Kamerstukken II 1996/97*, 25403, nr. 3, p. 34.

<sup>40</sup> *Kamerstukken II 1996/97*, 25403, nr. 3, p. 30.

misdrijven de rechtsorde ernstig schokken door hun gewelddadige karakter of door hun omvang en gevolgen voor de samenleving.<sup>41</sup>

Om te bewerkstelligen dat in de praktijk een uniforme wijze van uitvoering wordt gegeven aan artikel 126j Sv is het handboek Aanwijzing opsporingsbevoegdheden opgesteld.<sup>42</sup> Uit de Aanwijzing blijkt wat er in het bevel van de officier van justitie moet staan omschreven en waar de term stelselmatig op ziet. De term ziet op het vergaren van informatie over het leven van de verdachte, teneinde een min of meer volledig beeld van het leven te verkrijgen.<sup>43</sup> In zaken waarin de Mr. Big-methode is toegepast gaan opsporingsambtenaren veel verder dan alleen vriendschappen sluiten en daarop activiteiten ondernemen. De opsporingsambtenaren nemen een dermate grote rol in het leven van de verdachte dat verdachte sociaal en financieel afhankelijk van de fictieve organisatie wordt. Er wordt zeer ingrijpend onderzoek verricht, terwijl er voor SI een lichter wettelijk kader geldt dan voor infiltratie.<sup>44</sup> Hoewel de Hoge Raad van oordeel is dat de Mr. Big-methode zijn wettelijke grondslag vindt in artikel 126j Sv<sup>45</sup>, stelt de advocatuur dit ter discussie.<sup>46</sup>

Tevens blijkt uit de Aanwijzing onder andere dat de opsporingsambtenaar de door hem uitgevoerde opsporingsactiviteiten en de door hem geconstateerde bevindingen moet vastleggen in een verslag of journaal.<sup>47</sup> Naast het verslag of journaal dient de opsporingsambtenaar een, zowel ontlastend als belastend, proces-verbaal op te stellen welke bij de processtukken moet worden gevoegd.<sup>48</sup> Over de verbaliseringsplicht volgt in 2.4.3. een uitgebreidere toelichting.

#### 2.4. Aanvulling toepassing

Zoals beschreven is de Mr. Big-methode een opsporingsmethode waarbij het heimelijk optreden van de politie gericht is op het winnen van vertrouwen van de verdachte waardoor de verdachte er toe wordt bewogen om (belastende) verklaringen af te leggen aan de niet als zodanig herkenbare opsporingsambtenaren.<sup>49</sup> Bij deze vorm van opsporing kan niet alleen privacy in het geding zijn, maar kan tevens sprake zijn van druk en misleiding.<sup>50</sup> Om die

---

<sup>41</sup> *Kamerstukken II 1996/97*, 25403, nr. 3, p. 25.

<sup>42</sup> Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, H. 1.1.

<sup>43</sup> Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, H. 2.2.

<sup>44</sup> HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1982, r.o. 3.2.2.

<sup>45</sup> HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1982, r.o. 3.4.

<sup>46</sup> Nu de wettelijke grondslag niet ter discussie staat in de probleemstelling wordt in deze scriptie het standpunt van de Hoge Raad gevolgd.

<sup>47</sup> Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, H. 2.6.

<sup>48</sup> Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, H. 2.6.

<sup>49</sup> HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1982, r.o. 2.

<sup>50</sup> *Kamerstukken II 1996/97*, 25403, nr. 3, p. 34.

redenen is de inzet van de Mr. Big-methode met verschillende waarborgen omkleed. De officier van justitie is verantwoordelijk voor de inzet van de bevoegdheid en de wijze van uitvoering van SI. De inzet wordt getoetst aan de hand van het proportionaliteitsbeginsel en het subsidiariteitsbeginsel.<sup>51</sup>

#### *2.4.1. Proportionaliteitsbeginsel*

Uit het proportionaliteitsbeginsel volgt dat de bijzondere ernst van het misdrijf de inzet van het middel moet rechtvaardigen. Het gebruik van de SI-bevoegdheid moet in verhouding staan tot het gepleegde strafbare feit. De rechtbank Amsterdam stelde dat het optreden van een niet als zodanig herkenbare opsporingsambtenaar gerechtvaardigd kan zijn wanneer het gaat om de opsporing van zeer ernstige criminaliteit, zoals drugshandel, en van reguliere opsporingsmiddelen geen resultaat is te verwachten en het optreden bovendien controleerbaar en met waarborgen omgeven is.<sup>52</sup>

#### *2.4.2. Subsidiariteitsbeginsel*

Volgens het subsidiariteitsbeginsel mag de SI-bevoegdheid alleen worden ingezet wanneer het resultaat niet bereikt kan worden door middel van minder ingrijpende middelen.<sup>53</sup> Dat houdt in dat de kans om met minder verstrekkende opsporingsmiddelen, zoals het verhoor van verdachte, dichterbij opheldering van de zaak te komen niet reëel is.

#### *2.4.3. Transparantie en verantwoording*

Indien aan voorgaande beginselen is voldaan en het bevel door de officier van justitie is afgegeven, kan de undercoveroperatie worden gestart. Tijdens het traject worden door opsporingsambtenaren handelingen verricht die diep ingrijpen in het privéleven van de verdachte. Daarom geldt bij de uitvoering van een undercovertraject een verbaliserings- en notificatieplicht.<sup>54</sup> De verbaliseringsplicht vloeit voort uit artikel 152 Sv. Het artikel stelt dat ambtenaren ten spoedigste proces-verbaal opmaken van het door hen opgespoorde strafbare feit of van hetgeen door hen tot opsporing is verricht of bevonden. Deze verplichtingen beogen transparantie te waarborgen ten opzichte van burgers op wiens persoonlijke levenssfeer door de overheid inbreuk is gemaakt.<sup>55</sup>

---

<sup>51</sup> Kruisbergen & De Jong 2010, p. 48.

<sup>52</sup> Rb. Amsterdam 20 september 1978, ECLI:NL:RBAMS:1978:AC6350.

<sup>53</sup> HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1982, r.o. 5.6.

<sup>54</sup> Kruisbergen & De Jong 2010, p. 55.

<sup>55</sup> Kruisbergen & De Jong 2010, p. 44.

Tevens blijkt uit het tweede lid van het artikel dat het opmaken van proces-verbaal onder verantwoordelijkheid van het openbaar ministerie achterwege kan worden gelaten. De relevantie kan naar het oordeel van de officier van justitie ontbreken. Het proces-verbaal dient op grond van artikel 126aa Sv aan de processtukken worden toegevoegd. De verbaliseerplicht heeft tot doel het beschermen van de transparantie en dus de controleerbaarheid van de inzet.<sup>56</sup>

Volgens de notificatieplicht dienen de personen, tegen wie het undercovertraject is ingezet, schriftelijk op de hoogte worden gebracht van het traject zodra het belang van het onderzoek dat toelaat, aldus artikel 126bb Sv. Er zijn echter meerdere omstandigheden te noemen waarom notificatie achterwege wordt gelaten. Indien het niet tot een zaak komt en men voldoet aan de notificatieplicht kan de zaak over aantal jaren waarschijnlijk niet met succes worden heropend. Daarnaast kan er sprake zijn van meerdere verdachten. Het zou kunnen zijn dat één verdachte van het traject op de hoogte moet worden gebracht, terwijl het traject richting de medeverdachte nog niet het gewenste resultaat heeft opgeleverd. Notificatie zou het onderzoek schaden waardoor in het belang van het onderzoek notificatie dient uit te blijven.<sup>57</sup>

#### *Vorming procesdossier en toegankelijkheid*

De officier van justitie is op grond van artikel 126aa Sv verantwoordelijk voor de samenstelling van het procesdossier. De officier van justitie voegt processen-verbaal voor zover die voor het onderzoek van betekenis zijn aan het procesdossier. Dit vormt een extra waarborg voor het gebruik van bijzondere opsporingsbevoegdheden. De rechter-commissaris kan op vordering van de officier van justitie op grond van artikel 149b Sv, indien een belang uit artikel 187d Sv van toepassing is, voeging van bepaalde stukken achterwege te laten. Van de belangen is sprake indien de getuige ernstig overlast zal ondervinden of in de uitoefening van zijn ambt of beroep ernstig zal worden belemmerd, een zwaarwegend opsporingsbelang wordt geschaad of het belang van de staatsveiligheid wordt geschaad.<sup>58</sup> De verdachte kan op grond van artikel 34 Sv een verzoek aan de officier van justitie doen om stukken aan het strafdossier te laten voegen. Weigering kan plaatsvinden op grond van de belangen uit artikel 187d Sv. Indien een reactie van de officier van justitie uitblijft kan de verdachte de rechter-commissaris verzoeken een termijn te stellen.<sup>59</sup> Het procesdossier dient toegankelijk worden gemaakt voor procesdeelnemers. De verdediging kan, op grond van artikel 30 Sv, verzoeken kennis te nemen van de stukken. De officier van justitie kan de verdediging het recht op kennisneming

---

<sup>56</sup> *Kamerstukken II* 1996/97, 25403, nr. 3, p.13.

<sup>57</sup> Kruisbergen & De Jong 2010, p. 222.

<sup>58</sup> Artikel 187d, eerste lid, Sv.

<sup>59</sup> Artikel 34, derde lid, Sv.

onthouden. De verdediging kan daartegen op grond van artikel 30, vierde lid, Sv een bezwaarschrift bij het kabinet rechter-commissaris indienen waarin wordt beargumenteerd waarom ten onrechte stukken worden onthouden. De rechter-commissaris kan de officier van justitie (schriftelijk) horen en de verdediging mag hier vervolgens op reageren.<sup>60</sup>

## 2.5. De Nederlandse rechter en de Mr. Big-methode

Naast de zaak van Ad K. zijn er nog twee spraakmakende zaken waarover de afgelopen jaren door de media veel is geschreven. Dat betreffen de zaken van Souris R.<sup>61</sup> (Posbankmoord) en Wim S.<sup>62</sup>. In deze zaken is eenzelfde Mr. Big-methode toegepast door undercoveragenten om verdachten (belastend) te laten verklaren. In de zaak van Wim S. wordt het slachtoffer Heidy Goedhart gewurgd in de tuin gevonden. De woning waar het slachtoffer met Wim S. woont wordt compleet overhoop aangetroffen. Volgens Wim S. sliep hij op het moment dat dit gebeurde. Wim S. wordt aangehouden als verdachte, maar later weer vrijgelaten wegens het gebrek aan bewijs. Op Wim S. wordt een undercovertraject gestart.<sup>63</sup> De op dat moment in financiële problemen verkerende Wim S. krijgt verschillende klussen aangeboden. Daarnaast verzint justitie een bedrijf dat op verzoek valse alibi's kan verstrekken. Wim S. wordt naar Marbella gevlogen voor een sollicitatiegesprek. De baas van het alibibedrijf beschuldigt Wim S. van de moord op zijn vrouw. Wim S. blijft ontkennen, maar later bekent hij op de achterbank van de taxi de moord op zijn vrouw.<sup>64</sup>

Volgens de Hoge Raad heeft het hof onvoldoende gemotiveerd dat niet aannemelijk is geworden dat verdachte onder onredelijke druk is gezet of anderszins ertoe heeft geleid dat Wim S. heeft verklaard in strijd met zijn verklaringsvrijheid, waardoor de verklaringen gebruikt kunnen worden voor bewijs.<sup>65</sup> Tevens oordeelt de Hoge Raad dat het hof geen inzicht heeft gegeven of het hof heeft onderzocht of de processen-verbaal inzicht geven in het verloop van het gehele undercovertraject en daarmee of er mogelijkheid bestond tot gebruik van OVC-apparatuur.<sup>66</sup> Na terugverwijzing door de Hoge Raad wordt Wim S. vrijgesproken.<sup>67</sup>

---

<sup>60</sup> Artikel 30, tweede lid, Sv.

<sup>61</sup> HR 19 april 2022, ECLI:NL:HR:2022:498; Hof Den Haag 26 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:293; HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1983; Hof Arnhem-Leeuwarden 15 maart 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:2416; Rb. Gelderland 7 juni 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:3030.

<sup>62</sup> Hof Den Haag 16 februari 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:205; HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1982; Hof 's-Hertogenbosch 5 februari 2018, ECLI:NL:GHSHE:2018:421; Rb. Zeeland-West-Brabant 23 mei 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:3060.

<sup>63</sup> Hof Den Haag 16 februari 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:205, r.o. het politieonderzoek.

<sup>64</sup> Hof Den Haag 16 februari 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:205, r.o. de processen verbaal.

<sup>65</sup> HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1982, r.o. 2.

<sup>66</sup> Hof Den Haag 16 februari 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:205, r.o. Procesgang.

<sup>67</sup> Hof Den Haag 16 februari 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:205, r.o. Beslissing.

Souris R. zou Alex Wiegink in 2003 om het leven hebben gebracht nadat Alex Wiegink een rondje was gaan lopen in natuurgebied de Posbank. Souris R. zou met een medeverdachte de auto van het slachtoffer willen stelen. Dit zou hij hebben geweigerd, hetgeen hij met zijn leven moest bekopen. Het lichaam van Alex Wiegink werd 80 kilometer verderop verkoold in zijn auto teruggevonden. Nadat de recherche de zaak niet kon oplossen werd een undercovertraject opgestart.<sup>68</sup> Volgens Souris R. is hem niet “een vette worst, maar een complete slagerij” voorgehouden “ik zou alles hebben bekend”.<sup>69</sup> De Hoge Raad, die bepaalde dat de zaak opnieuw moest, bepaalde dat het hof diende te beoordelen hoe betrouwbaar de bekentenis van Souris R. was.<sup>70</sup> In deze zaak is Souris R. uiteindelijk na een jarenlang proces van meerdere hoger beroepsprocedures veroordeeld tot 18 jaar gevangenisstraf, maar de veroordeling vindt plaats zonder de afgelegde bekende verklaringen tegenover undercoveragenten.<sup>71</sup>

## 2.6. Tussenconclusie

De Mr. Big-methode is een opsporingsmethode waarbij het verloop vaak hetzelfde is. De veelal kwetsbare verdachte wordt opgenomen in een fictieve – vaak criminele – (drugs)organisatie waardoor hij financiële zekerheid verkrijgt, status en nieuwe vriendschappen. De verdachte wordt uiteindelijk een grote klus aangeboden waarmee hij veel geld kan verdienen. Om de organisatie geen risico te laten lopen, dient de verdachte zijn crimineel verleden op te biechten waarbij Mr. Big de verdachte voorhoudt dat hij hem kan helpen door bijvoorbeeld een alibi te verschaffen.<sup>72</sup> Volgens de Hoge Raad vindt deze opsporingsmethode haar legaliteit in artikel 126j Sv, een SI-traject. De officier van justitie mag SI bevelen in het belang van het onderzoek en indien er sprake is van een misdrijf. De inzet wordt getoetst aan het proportionaliteitsbeginsel en het subsidiariteitsbeginsel.<sup>73</sup> Bij deze vorm van opsporing kan niet alleen privacy in het geding zijn, maar kan tevens sprake zijn van (ongoorloofde) druk en misleiding. Daarom is het van belang dat op grond van de verbaliseringsplicht uit artikel 152 Sv transparantie en verantwoording plaatsvindt door opsporingsambtenaren. Door de (ongoorloofde) druk en misleiding wordt door advocatuur al jaren flinke kritiek geuit op de Mr. Big-methode. Deze kritiek en de ontwikkeling in jurisprudentie in de zaken van Ad K., Souris R. en Wim S. maakt dat de methode onder vuur ligt.

---

<sup>68</sup> Hof Den Haag 26 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:293, r.o. de feiten.

<sup>69</sup> Belleman 2021.

<sup>70</sup> HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1983, r.o. 5.2.3.

<sup>71</sup> HR 19 april 2022, ECLI:NL:HR:2022:498, r.o. 5.

<sup>72</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.4.

<sup>73</sup> Kruisbergen & De Jong 2010, p. 48.

## Hoofdstuk 3: Het *nemo tenetur*-beginsel ex artikel 6 EVRM

Naast de Nederlandse wet- en regelgeving zijn internationale verdragen van belang voor de inzet van undercoveroperaties. Met name is artikel 6 EVRM van belang waarin het recht op een eerlijk proces tot uitdrukking komt. Het *nemo tenetur*-beginsel is één van die rechten dat voortvloeit uit het recht op een eerlijk proces. In de literatuur zijn twee verschillende benaderingen vindbaar over de reikwijdte van het beginsel, de *'material based'*-benadering en de *'means based'*-benadering. Het EHRM heeft tot op heden geen algemeen toetsingskader opgesteld om te beoordelen wanneer er sprake is van schending van het *nemo tenetur*-beginsel tijdens een undercoveroperatie. In dit hoofdstuk wordt geprobeerd, aan de hand van relevante jurisprudentie, het toetsingskader te vormen. Terwijl een toetsingskader wordt gevormd zal de relatie tot de Mr. Big-methode worden benoemd om vervolgens in hoofdstuk 5 het toetsingskader op de zaak van Ad K. toe te passen.

### 3.1. Artikel 6 EVRM

Uit artikel 6 EVRM volgt *the right to a fair trial*, het recht op een eerlijk proces *proceedings as a whole*, in zijn geheel.<sup>74</sup> Het recht op een eerlijk proces heeft als doel de verdachte te beschermen tegen een willekeurig optredende overheid door een verdachte rechten toe te kennen.<sup>75</sup> Aan een verdachte komt rechten toe indien er sprake is van *criminal charge*. Het recht op een eerlijk proces is tevens vervat in artikel 17 Grondwet, maar het meer uitgebreide artikel 6 EVRM heeft rechtstreekse werking op grond van artikel 94 Grondwet. Ook de uitspraken van het EHRM hebben rechtstreekse werking. Strijdig nationaal recht vindt geen toepassing. Daarmee zal de Nederlandse rechter achteraf moeten beoordelen of de strafprocedure in zijn geheel eerlijk is geweest.<sup>76</sup>

Eén van die voortvloeiende rechten uit artikel 6 EVRM is het recht jezelf niet te hoeven incrimineren, het *nemo tenetur*-beginsel. Een verklaring moet in vrijheid zijn afgelegd. Een schending van het *nemo tenetur*-beginsel leidt niet automatisch tot de uitspraak dat er geen sprake is geweest van een recht op een eerlijk proces. De procedure kan, ondanks de vaststelling van een (geringe) schending van het beginsel, als eerlijk worden beschouwd.<sup>77</sup> Daarmee vervagen de grenzen van het *nemo tenetur*-beginsel. Gedurende het verloop van het proces kan het mankement worden gecompenseerd. Ook hierover meer in paragraaf 3.4..

---

<sup>74</sup> De Vocht 2017.

<sup>75</sup> De Vocht 2017.

<sup>76</sup> EHRM 20 november 1989, ECLI:NL:XX:1989:AD0949, § 39 (Kostovski/Nederland).

<sup>77</sup> EHRM 10 maart 2009, ECLI:NL:XX:2009:BJ2228, § 101 (Bykov/Rusland).



### 3.2. Het *nemo tenetur*-beginsel

Het EHRM erkent het beginsel voor het eerst in de zaak van Funke.<sup>78</sup> Volgens het EHRM volgt uit het beginsel dat niemand gehouden is tegen zichzelf bewijs te leveren en dat niemand kan worden gedwongen mee te werken aan zijn eigen veroordeling.<sup>79</sup> In een latere uitspraak, in de zaak Saunders, oordeelde het EHRM dat het zwijgrecht ook onderdeel is van het *nemo tenetur*-beginsel. Volgens het EHRM volgt uit artikel 6 EVRM, ondanks dat het niet letterlijk wordt genoemd, het recht om te zwijgen en het verbod op zelfincriminatie.<sup>80</sup>

Het *nemo tenetur*-beginsel ligt in Nederland ten grondslag aan het zwijgrecht vervat in artikel 29 Sv. Het zwijgrecht is absoluut. Dat wil zeggen dat er geen mogelijkheid is om af te wijken van het zwijgrecht. De cautie *moet* medegedeeld worden aan verdachte vóóordat het verhoor start. Ondanks dat er bij een undercoveroperatie geen sprake is van een officieel verhoor kunnen er situaties ontstaan waarin een opsporingsambtenaar vragen stelt aan de verdachte over een strafbaar feit waardoor er een op een verhoor lijkende situatie ontstaat. Een voorbeeld zijn de vragen die gesteld zijn door ‘Patrick’ aan Ad K. (bijlagen 1 en 2). Of deze vragen geoorloofd zijn, wordt in hoofdstuk 5 besproken.<sup>81</sup>

Het *nemo tenetur*-beginsel, dat meer omvat dan alleen het zwijgrecht, is niet absoluut en zijn er uitzonderingen mogelijk.<sup>82</sup> Anders dan het zwijgrecht, waarbij je dus niet gedwongen kunt worden om een verklaring af te leggen, kan een verdachte in bepaalde gevallen wel gedwongen worden om mee te werken aan het verzamelen of afstaan van bewijs. Het belang van waarheidsvinding ligt tevens ten grondslag aan artikel 29 Sv. Ook dit maakt dat indien een opsporingsambtenaar een verklaring van verdachte verkrijgt die niet in vrijheid is afgelegd, het risico op valse bekentenissen vergroot. De waarheidsvinding komt daarmee in gedrang. De ratio van het beginsel houdt in dat een verdachte beschermd dient te worden tegen een optredende overheid. Daarmee worden drie doelen gediend. De procesautonomie, het pressieverbod en de betrouwbaarheid van het bewijs.

#### 3.2.1. De reikwijdte en inhoud

In de literatuur wordt gesproken over twee benaderingen ten aanzien van de beoordeling of er sprake is van schending van het *nemo tenetur*-beginsel.<sup>83</sup> De eerste benadering ziet op een

---

<sup>78</sup> EHRM 25 februari 1993, ECLI:NL:XX:1993:AW2060, § 44 (Funke/Frankrijk).

<sup>79</sup> EHRM 25 februari 1993, ECLI:NL:XX:1993:AW2060, § 44 (Funke/Frankrijk).

<sup>80</sup> EHRM 17 december 1996, ECLI:NL:XX:1996:ZB6862, § 68 (Saunders/Verenigd Koninkrijk).

<sup>81</sup> EHRM 10 maart 2009, ECLI:NL:XX:2009:BJ2228, § 101 (Bykov/Rusland).

<sup>82</sup> Dieben & Boksem 2019, H. 1.a.

<sup>83</sup> Van Toor 2016, p. 28-43.

‘*material based*’-benadering en de tweede ziet op een ‘*means based*’-benadering. In de zaak van Saunders lijkt het EHRM voor het eerst het onderscheid te maken tussen wilsafhankelijk en wilsonafhankelijk materiaal. Daarmee introduceert het EHRM de ‘*material based*’-benadering om vast te stellen of het verkregen bewijs onder het *nemo tenetur*-beginsel valt.<sup>84</sup> Bij deze benadering dient gekeken te worden naar de aard en inhoud van het bewijsmateriaal. Het EHRM oordeelde in de zaak van Saunders dat verdachte wilsonafhankelijk materiaal dient uit te leveren.<sup>85</sup> Bewijs dat afhankelijk van de wil van verdachte bestaat valt daarmee onder de bescherming van het *nemo tenetur*-beginsel en bewijs dat onafhankelijk van de wil van verdachte bestaat, valt niet onder de bescherming van het beginsel.

Bij de ‘*means based*’-benadering, welke Van Toor bepleit, is niet het soort materiaal doorslaggevend, maar het ingezette middel.<sup>86</sup> Om te kunnen beoordelen of er sprake is van schending van het *nemo tenetur*-beginsel staat bij deze benadering de aard en wijze van verkrijging van het bewijs centraal. De ontwikkeling in jurisprudentie, volgens Van Toor, wordt ondersteund door de zaak van Jalloh waarin schending van het *nemo tenetur*-beginsel is aangenomen vanwege de zeer hoge mate van druk, ondanks dat het ging om wilsonafhankelijk materiaal.<sup>87</sup> Volgens Van Toor valt ook uit de zaak Saunders, na nadere bestudering van de zaak, af te lezen dat wilsonafhankelijk materiaal alleen mag worden verkregen en als bewijs mag dienen als het bewijs zonder ongeoorloofde dwang is verkregen.<sup>88</sup> De aard en mate van dwang zijn doorslaggevend volgens Van Toor.<sup>89</sup> Het EHRM geeft in de zaak van Jalloh dus een ruimere reikwijdte aan het *nemo tenetur*-beginsel. Of het wilsafhankelijk of wilsonafhankelijk materiaal betreft is van invloed op de beoordeling of sprake is van schending van het *nemo tenetur*-beginsel, maar het is geen vereiste meer. Zowel het verkregen materiaal als het ingezette middel is dus van belang.

### 3.3. Toetsingskader

Tot op heden heeft het EHRM geen algemeen toetsingskader geschetst om te kunnen beoordelen wanneer er sprake is van schending van het *nemo tenetur*-beginsel. Door de jaren heen heeft het EHRM wel verder invulling gegeven aan het *nemo tenetur*-beginsel. Omdat bij een undercoveroperatie zoals in de zaak van Ad K. het *nemo tenetur*-beginsel in het gedrang kan komen, is het wenselijk om een toetsingskader op te stellen. Zo kan immers worden

---

<sup>84</sup> EHRM 17 december 1996, ECLI:NL:XX:1996:ZB6862, § 69 (Saunders/Verenigd Koninkrijk).

<sup>85</sup> EHRM 17 december 1996, ECLI:NL:XX:1996:ZB6862, § 69 (Saunders/Verenigd Koninkrijk).

<sup>86</sup> Van Toor 2016, p. 29-33.

<sup>87</sup> EHRM 11 juli 2006, ECLI:NL:XX:2006:AY9133, § 103-123 (Jalloh/Duitsland).

<sup>88</sup> EHRM 17 december 1996, ECLI:NL:XX:1996:ZB6862, § 69 (Saunders/Verenigd Koninkrijk).

<sup>89</sup> Van Toor 2016, p. 33.

beoordeeld of de keuzevrijheid om te verklaren is ondermijnd door middel van druk en misleiding. Concluderend acht het EHRM van belang<sup>90</sup>:

1. Aard en mate van dwang
2. De procedurele waarborgen
3. Het gebruik van het verkregen bewijs

In de volgende paragrafen wordt het geschetste toetsingskader van het EHRM per punt doorlopen zodat duidelijk wordt hoe tot de 3 punten is gekomen waardoor in hoofdstuk 5 het geschetste toetsingskader op de zaak van Ad K. kan worden toegepast.

### 3.3.1. Aard en mate van dwang

Als eerste acht het EHRM van belang dat er geen sprake mag zijn van ongeoorloofde dwang. Opsporingsambtenaren mogen geen onaanvaardbare druk uitoefenen op verdachte waardoor een verdachte tot het afleggen van een verklaring wordt gedwongen. Daarmee acht het EHRM het recht van het kiezen van een eigen proceshouding van groot belang. Het zwijgrecht en daarmee het pressieverbod volgen uit het *nemo tenetur*-beginsel. Indien opsporingsambtenaren misleiding gebruiken om een verklaring van verdachte te verkrijgen wordt daarbij mogelijk het recht van de keuze van een eigen proceshouding aangetast.

Een belangrijke uitspraak van het EHRM met betrekking tot het *nemo tenetur*-beginsel tijdens een undercovertraject is de zaak van Allan.<sup>91</sup> In deze zaak kregen undercoveragenten de opdracht *'push him for what you can'* om belastende verklaringen van verdachte Allan te verkrijgen.<sup>92</sup> Er was sprake van een undercovertraject in de cel van verdachte waarin een medege-detineerde uit was op verklaringen die de verdachte niet aan de politie vertelde. Volgens het EHRM zijn verschillende factoren van belang om te beoordelen of er sprake is van een schending van het zwijgrecht, namelijk de proceshouding van verdachte, de gebeurtenissen in het vooronderzoek, de aard en intensiteit van het traject, de mate van druk en de mate van handelingen en gedragingen door de opsporingsambtenaar waardoor een verdachte (belastende) verklaringen heeft afgelegd.<sup>93</sup>

In de zaak van Allan stelt het EHRM dat de keuzevrijheid om niet te verklaren is komen te vervallen nu verdachte door de opsporingsambtenaar onder psychologische druk werd gezet en Allan door detentie zich niet aan het gesprek kon onttrekken. Hieruit kan worden geconcludeerd

---

<sup>90</sup> EHRM 11 juli 2006, ECLI:NL:XX:2006:AY9133, § 103-123 (Jalloh/Duitsland); EHRM 17 december 1996, ECLI:NL:XX:1996:ZB6862, § 68 (Saunders/Verenigd Koninkrijk).

<sup>91</sup> EHRM 12 november 2002, ECLI:NL:XX:2002:AF1502 (Allan/Verenigd Koninkrijk).

<sup>92</sup> EHRM 12 november 2002, ECLI:NL:XX:2002:AF1502, § 50 (Allan/Verenigd Koninkrijk).

<sup>93</sup> EHRM 12 november 2002, ECLI:NL:XX:2002:AF1502, § 50 (Allan/Verenigd Koninkrijk).

dat voor de vraag of er sprake is van schending van de verklaringsvrijheid van groot belang is of de verdachte door een opsporingsambtenaar tot de verklaring is gebracht of dat de verdachte uit eigen beweging een belastende verklaring geeft.<sup>94</sup> Het EHRM oordeelde dat het bewijsmateriaal is vergaard onder onaanvaardbare druk of dwang waardoor in strijd met het *nemo tenetur*-beginsel is gehandeld. Bij de toepassing van de Mr. Big-methode zit een verdachte niet gedetineerd zoals in de zaak van Allan, maar er kan een situatie ontstaan waardoor een verdachte zich alsnog in een situatie bevindt waardoor hij zich mogelijk niet kan onttrekken aan de (verhoor)situatie. Hiervan kan fysiek sprake zijn door verdachte bijvoorbeeld in een auto te plaatsen en deze op slot te doen, maar hiervan kan ook mentaal sprake zijn indien er een (verhoor)situatie ontstaat waarin een verdachte zich dermate onder dwang voelt waardoor hij zich niet aan de situatie kan onttrekken.

Een andere uitspraak die relevant is voor de vorming van een toetsingskader ten aanzien van de aard en mate van dwang is de zaak van Jalloh. In deze zaak heeft Jalloh op het moment van aanhouding snel iets ingeslikt. Onder dwang werden hem braakmiddelen toegediend, waardoor hij een bolletje cocaïne uitbraakte. De verdediging stelde dat deze handelingen in strijd zijn met het verbod op zelfincriminatie, het *nemo tenetur*-beginsel, en onmenselijke behandeling op grond van artikel 3 EVRM.<sup>95</sup> Met betrekking tot het *nemo tenetur*-beginsel oordeelde het EHRM dat er dwang werd uitgeoefend om het bewijsmateriaal te verkrijgen. Het betrof bewijs dat onafhankelijk van de wil van verdachte is verkregen. Schending van het *nemo tenetur*-beginsel werd aangenomen. In de zaak van Jalloh oordeelt het EHRM dat een zekere psychologische druk is toegestaan, maar een ernstige inbreuk op fysieke gesteldheid van verdachte is niet toegestaan.<sup>96</sup> Wat precies valt onder de toegestane zekere psychologische druk heeft het EHRM niet expliciet toegelicht.

Een ander belangrijke uitspraak dat het EHRM heeft gewezen is in de zaak van Bykov.<sup>97</sup> Ondanks dat deze zaak ziet op uitlokken en niet op een SI-traject is in deze zaak wel aandacht besteed aan de overwegingen van Allan. Deze paragrafen uit de uitspraak zijn relevant zodat een beter inzicht wordt verkregen in de denkwijze van het EHRM ten aanzien van het *nemo tenetur*-beginsel. In de zaak van Bykov vond een gesprek plaats tussen verdachte en een (ex)bendelid bij verdachte thuis waarbij geen verhoortechnieken zijn toegepast. Door de verdediging wordt gesteld dat er sprake is geweest van een heimelijk verhoor waardoor sprake

---

<sup>94</sup> EHRM 12 november 2002, ECLI:NL:XX:2002:AF1502, § 52 (Allan/Verenigd Koninkrijk).

<sup>95</sup> EHRM 11 juli 2006, ECLI:NL:XX:2006:AY9133, § 89 (Jalloh/Duitsland).

<sup>96</sup> EHRM 11 juli 2006, ECLI:NL:XX:2006:AY9133, § 103-123 (Jalloh/Duitsland).

<sup>97</sup> EHRM 10 maart 2009, ECLI:NL:XX:2009:BJ2228 (Bykov/Rusland).

is van schending van de waarborgen uit artikel 6 EVRM. De overwegingen uit het arrest van Allan worden herhaald, maar het EHRM oordeelde dat Bykov zich niet in detentie bevond en zich niet in een ondergeschikte positie ten aanzien van een undercoveragent bevond.<sup>98</sup> Bykov had de mogelijkheid om zich te onttrekken aan het gesprek met de informant.<sup>99</sup>

Uit de praktijkvoorbeelden volgt dus dat ten aanzien van de aard en mate van dwang dient dus aanvullend gekeken te worden naar de omstandigheden van het geval waarbij onder andere van belang is:

1. De ingenomen proceshouding door verdachte met betrekking tot de strafbare feiten.
2. Het verloop van het opsporingstraject
3. De wijze en mate van toegepaste misleiding
4. De bemoeienis die opsporingsambtenaren hebben gehad met de inhoud van wezenlijke onderdelen van de afgelegde verklaring.<sup>100</sup>

### 3.3.2. *De procedurele waarborgen*

De aanwezigheid van procedurele waarborgen hebben invloed op de bepaling of er sprake is van schending van het *nemo tenetur*-beginsel.<sup>101</sup> De procedurele waarborgen hebben invloed op de beoordeling van de aard en mate van dwang. Hoe meer procedurele waarborgen aanwezig, hoe hoger de mate van dwang is toegestaan. Bij een verhoorsituatie heeft de verdachte recht op rechtsbijstand, dient een verdachte de cautie te krijgen en heeft de verdachte recht op informatie waarvan hij verdacht wordt.<sup>102</sup> Wanneer tijdens een verhoorsituatie niet wordt voldaan aan procedurele waarborgen, kan direct gesteld worden dat er niet is voldaan aan het *nemo tenetur*-beginsel. Tijdens een undercovertraject is niet per definitie duidelijk wanneer er sprake is van een verhoorsituatie en dus ook niet wanneer er sprake moet zijn van procedurele waarborgen. Dit maakt het lastig te beoordelen welke waarborgen wanneer van toepassing zijn.

### 3.3.3. *Het gebruik van het verkregen bewijs*

Voor het bestaan van relevante waarborgen is van belang of het bewijs van *crucial or decisive* waarde is.<sup>103</sup> In de zaak van Gäfgen oordeelde het EHRM dat het van doorslaggevende betekenis is, om eventueel schending van het *nemo tenetur*-beginsel aan te nemen, of de

<sup>98</sup> EHRM 10 maart 2009, ECLI:NL:XX:2009:BJ2228, § 86 (Bykov/Rusland).

<sup>99</sup> EHRM 10 maart 2009, ECLI:NL:XX:2009:BJ2228, § 101 (Bykov/Rusland).

<sup>100</sup> EHRM 10 maart 2009, ECLI:NL:XX:2009:BJ2228 (Bykov/Rusland); EHRM 12 november 2002, ECLI:NL:XX:2002:AF1502 (Allan/Verenigd Koninkrijk).

<sup>101</sup> EHRM 10 maart 2009, ECLI:NL:XX:2009:BJ2228, § 25 (Bykov/Rusland); EHRM 11 juli 2006, ECLI:NL:XX:2006:AY9133, § 101 (Jalloh/Duitsland).

<sup>102</sup> EHRM 27 november 2008, ECLI:NL:XX:2008:BH0402 (Salduz/Turkije).

<sup>103</sup> EHRM 17 december 1996, ECLI:NL:XX:1996:ZB6862, § 67-76 (Saunders/Verenigd Koninkrijk).

verkregen verklaring als bewijs wordt gebruikt.<sup>104</sup> Gäfgen is uiteindelijk veroordeeld zonder de onder druk verkregen verklaring. Deze verklaring had namelijk geen rol voor de bewezenverklaring nu Gäfgen later op zitting alsnog een bekennende verklaring heeft afgelegd.<sup>105</sup>

Indien een onder dwang verkregen verklaring als bewijs wordt gebruikt, wordt de keuzevrijheid van verdachte beïnvloed en wordt het *nemo tenetur*-beginsel geschonden. Van belang is het onderscheid tussen hoofd- en steunbewijs. Zoals in de zaak van Bykov leverde de verklaring geen schending op van het *nemo tenetur*-beginsel. De veroordeling van Bykov is voornamelijk gebaseerd op andere bewijsmiddelen.<sup>106</sup> Zoals beschreven in hoofdstuk 2 kan een SI-traject worden gestart indien er onder andere wordt voldaan aan het subsidiariteitsbeginsel. Dat wil zeggen dat de SI-bevoegdheid alleen mag worden ingezet wanneer het resultaat niet bereikt kan worden door middel van minder ingrijpende middelen. Een verdachte kan mogelijk niet veroordeeld worden aan de hand van het op dat moment aanwezige bewijs. Het bewijs dat volgt uit een SI-traject zal dus vaak van grote waarde zijn bij een eventuele veroordeling. Waarschijnlijk zelfs hoofdbewijs.

#### 3.4. Controle- en toetsingsmogelijkheid

Bij het voeren van de verdediging na een undercovertraject waarin de Mr. Big-methode wordt toegepast wordt vaak gevraagd om getuigen te horen over de aard en mate van dwang om te kunnen beoordelen of er sprake is van schending van het *nemo tenetur*-beginsel en daarmee mogelijk van het recht op een eerlijk proces. Nu er bij toepassing van de Mr. Big-methode sprake is van onherkenbare opsporingsambtenaren botsen twee belangrijke rechten, namelijk het recht op bescherming van de getuige enerzijds en de bescherming van procedurele rechten van de verdediging anderzijds. Zo ook in de zaak van Ktstovski.<sup>107</sup> Het EHRM oordeelde in deze zaak dat het gebruik van verklaringen van een anonieme getuigen niet in strijd is met artikel 6 EVRM. Dit is later door het EHRM meer uitgebreid toegelicht in de zaken van Al-Khawaja & Tahery. Daarin stelde het EHRM dat wanneer de verdediging een beslissende getuige niet heeft kunnen ondervragen, schending kan worden voorkomen door compenserende factoren.<sup>108</sup> Een voorbeeld is het opstellen van een aanvullend proces-verbaal.<sup>109</sup>

---

<sup>104</sup> EHRM 1 juni 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:0601JUD002297805, § 179 (Gäfgen/Duitsland).

<sup>105</sup> EHRM 1 juni 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:0601JUD002297805, § 180-188 (Gäfgen/Duitsland).

<sup>106</sup> EHRM 10 maart 2009, ECLI:NL:XX:2009:BJ2228, § 101 (Bykov/Rusland).

<sup>107</sup> EHRM 20 november 1989, ECLI:NL:XX:1989:AD0949, § 44 (Kostovski/Nederland).

<sup>108</sup> EHRM 15 december 2011, ECLI:CE:ECHR:2011:1215JUD002676605 (Al-Khawaja & Tahery/Verenigd Koninkrijk).

<sup>109</sup> Nu de probleemstelling niet ziet op de controle- en toetsingsmogelijkheid wordt dit onderwerp niet verder toegelicht.

### 3.5. Tussenconclusie

De uitvoering van een undercovertraject is niet per definitie in strijd met artikel 6 EVRM. Achteraf moet worden getoetst of de *proceeding as a whole fair* is. Eén van die voortvloeiende rechten uit het recht op een eerlijk proces is het recht jezelf niet te hoeven incrimineren, het *nemo tenetur*-beginsel. Een verklaring moet in vrijheid zijn afgelegd.<sup>110</sup> In de literatuur wordt gesproken over twee banderingen om te kunnen beoordelen of er sprake is van een schending van het *nemo tenetur*-beginsel, de *'material based'*-benadering en de *'means based'*-benadering.<sup>111</sup> Tot op heden heeft het EHRM geen algemeen toetsingskader geschetst om te kunnen beoordelen wanneer er sprake is van schending van het *nemo tenetur*-beginsel. Uit de in de hiervoor behandelde paragrafen, waarin de zaken van Funke, Saunders, Allan, Jalloh en Bykov zijn aangehaald, kan concluderend een volgend toetsingskader worden geschetst om te beoordelen of er mogelijk sprake is van schending van het beginsel:

1. Aard en mate van dwang
  - 1 De ingenomen proceshouding door verdachte met betrekking tot de strafbare feiten.
  - 2 Het verloop van het opsporingstraject
  - 3 De wijze en mate van toegepaste misleiding
  - 4 De bemoeienis die opsporingsambtenaren hebben gehad met de inhoud van wezenlijke onderdelen van de afgelegde verklaring.<sup>112</sup>
2. De procedurele waarborgen
3. Het gebruik van het verkregen bewijs

Om het hiervoor genoemde toetsingskader toe te passen op het ingezette undercovertraject is een controle- en toetsingsmogelijkheid geboden. De verdediging wenst getuigen te horen over het verloop van het traject en specifiek de aard en mate van dwang. Daarbij botsen twee belangrijke rechten, het recht op bescherming van de getuige enerzijds en anderzijds de bescherming van de procedurele rechten van verdachte.

---

<sup>110</sup> EHRM 25 februari 1993, ECLI:NL:XX:1993:AW2060, § 44 (Funke/Frankrijk).

<sup>111</sup> Van Toor 2016, p. 28-43.

<sup>112</sup> EHRM 10 maart 2009, ECLI:NL:XX:2009:BJ2228, § 101 (Bykov/Rusland); EHRM 12 november 2002, ECLI:NL:XX:2002:AF1502, § 52 (Allan/Verenigd Koninkrijk).

## Hoofdstuk 4: Ad K. en de Nederlandse rechter

Uit de inleiding blijkt dat het hof en de rechtbank andere conclusies hebben getrokken ten aanzien van de belastende verklaringen. De rechtbank heeft Ad K. vrijgesproken<sup>113</sup> en het hof hem heeft veroordeeld tot een gevangenisstraf van zestien jaren<sup>114</sup>. Volgens de rechtbank en het hof zijn de verklaringen van 27 september, 26 oktober en 24 januari van betekenis. In dit hoofdstuk worden de overwegingen ten aanzien van de zojuist genoemde verklaringen van de rechtbank en het hof uiteengezet waarbij verslaglegging wordt meegenomen. Nu de probleemstelling ziet op het *nemo tenetur*-beginsel worden specifiek de overwegingen ten aanzien van de verklaringsvrijheid van Ad K. toegelicht.<sup>115</sup> Daarbij wordt aansluiting gezocht bij het in hoofdstuk 3 opstelde toetsingskader. Na het uiteenzetten van de overwegingen worden daaropvolgend de overeenkomsten en de verschillen tussen de rechtbank en het hof toegelicht.

### 4.1. Overwegingen van de rechtbank Amsterdam

Ten aanzien van het verloop van contact tijdens het opsporingstraject heeft de rechtbank de contactmomenten samengevat in grote lijnen weergegeven. Van elk fysiek contactmoment is een korte samenvatting opgesteld. Over de WhatsApp-contactmomenten is minder uitgebreid geschreven. Uit de samenvattingen van de rechtbank komt onder andere naar voren dat er veel wordt gesproken over het restaurant in Cambodja en de financiële positie van verdachte.<sup>116</sup>

Ten aanzien van de proceshouding tijdens en na het verloop van het traject merkt de rechtbank op dat verdachte voor het traject niet als verdachte is gehoord. Na het traject heeft verdachte zich op zijn zwijgrecht beroepen. De verdachte heeft wel twee handgeschreven brieven overhandigd waarin hij een verklaring geeft waarom hij een broodje-aapverhaal heeft verteld aan de undercover. Op aanvullende vragen over de brieven wilde verdachte bij de rechter-commissaris geen antwoord geven. Tijdens de inhoudelijke behandeling heeft de verdachte nogmaals verklaard dat hij een broodje-aapverhaal heeft verteld.<sup>117</sup>

Voor wat betreft de mate van misleiding is de rechtbank van oordeel dat vastgesteld kan worden dat er sprake is van vergaande misleiding. Er is een afpersing nagebootst en de verdachte gelooft dat de undercover zich bezighoudt met strafbare feiten waarbij geld wordt

---

<sup>113</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 7.

<sup>114</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 23 ev.

<sup>115</sup> De overwegingen voor wat betreft onder andere de wettelijke basis en subsidiariteit en proportionaliteit worden achterwege gelaten.

<sup>116</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. Hoe verliep het contact tussen de undercoveragenten en verdachte?.

<sup>117</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. De proceshouding van verdachte tijdens en na verloop van het WOD-traject.



verdiend. De verdachte is voorgehouden dat hij aan dit samenwerkingsverband geld kon verdienen. Daarnaast heeft verdachte de indruk gekregen dat de undercover veel geld verdient waardoor hij een luxueus leven leidt. De verdachte is in deze levensstijl meegenomen doordat de undercover hem mee uit eten nam naar luxe restaurants en via whatsapp foto's deelde van een luxe leven. Met verdachte is de mogelijkheid besproken om een investering in een restaurant in Cambodja mogelijk te maken.<sup>118</sup>

De combinatie van de mate van misleiding en dusdanige (psychische) druk acht de rechtbank relevant om te beoordelen of de verdachte in zijn keuzevrijheid is beperkt. Hierbij neemt de rechtbank in overweging dat er aanwijzingen zijn dat de verdachte in zekere mate afhankelijk was van verdovende middelen en dat verdachte zich in een financieel penibele situatie bevond. Toch is de rechtbank van oordeel dat van een kwetsbare verdachte niet is gebleken. Ondanks dat verdachte overtuigd is dat de undercover behoort tot een gewelddadige criminele organisatie, is de rechtbank van oordeel dat dit niet uit de processen-verbaal blijkt. Dat de verdachte steeds heeft verklaard dat de processen-verbaal geen volledige weergave van het contact weergeven, acht de rechtbank onvoldoende onderbouwd. De rechtbank is van oordeel, ondanks op meerdere manieren en herhaaldelijk geprobeerd inzicht te krijgen, dat er van ontoelaatbare mate van beïnvloeding niet is gebleken.<sup>119</sup>

Voor wat betreft de beïnvloeding van de afgelegde verklaringen is van belang of verdachte in een feitelijke verhoorsituatie terecht is gekomen. De rechtbank oordeelt dat de belastende verklaring van 21 september 2018 het startmoment is van het afleggen van belastende verklaringen. Uit processen-verbaal maakt de rechtbank op dat verdachte spontaan en zonder dat daarna werd gevraagd, begon te verklaren over een situatie dat verdachte ook moest vluchten. Volgens de rechtbank is verdachte niet onder druk gezet of op andere wijze gemanipuleerd. Daarnaast spreekt de rechtbank over 3 belastende verklaringen, van 27 september, 16 oktober 2018 en 24 januari 2019 welke middels OVC-apparatuur zijn opgenomen. De rechtbank komt tot de conclusie dat de verklaringen van 27 september en 16 oktober 2018 bruikbaar zijn voor bewijs. De verklaring van 24 januari 2019 moet uitgesloten worden van bewijs, omdat het gesprek heeft plaatsgevonden in strijd met de verklaringsvrijheid. Voor wat betreft de verklaringen van 27 september en 16 oktober 2018 is de rechtbank van oordeel dat de undercover's enigszins sturend zijn geweest, maar alleen als het gaat om de

---

<sup>118</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. In hoeverre is verdachte misleid tijdens het WOD-traject.

<sup>119</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. De mate van (psychische) druk die op verdachte is uitgeoefend.

thematiek. De verdachte heeft als eerste verklaard over moord en over de naam van het slachtoffer. Er zijn verdiepende vragen gesteld waarbij sprake is van opbouwende vraagstelling. De rechtbank is van oordeel dat de ondervraging in toenemende mate aspecten vertoont van een verhoor, maar dat van een onacceptabele wijze van sturen en ongeoorloofde bemoeienis geen sprake is. Wel is de rechtbank van oordeel dat tijdens het gesprek van 16 oktober 2018 ten opzichte van 27 september 2018 de druk gestaag werd opgevoerd. Op 24 januari 2019 is de druk vervolgens nog verder opgevoerd. Op 24 januari 2019 is de verdachte namelijk geconfronteerd met CIE-informatie. Het gesprek over Van Dillenburg start niet door verdachte, maar direct door de undercover door het delen van CIE-informatie. Vervolgens wordt door de undercover aan verdachte medegedeeld dat er hiaten zitten tussen zijn verklaring en de CIE-informatie. Dat zou een risico vormen voor de organisatie.<sup>120</sup> Door het te lopen risico zou verdachte niet mee kunnen op zakenreis naar Portugal. Volgens de rechtbank is er op ongeoorloofde wijze druk uitgeoefend op verdachte waardoor hij in een feitelijke verhoorsituatie terecht is gekomen waarbij de waarborgen ontbreken. Daarmee is de verklaring van 24 januari 2019 uitgesloten van bewijs.<sup>121</sup>

Ten aanzien van een voldoende nauwkeurige verslaglegging volgt de rechtbank hetgeen de Hoge Raad in haar arrest van 17 december 2019 heeft benadrukt. Om de rechtmatigheid te beoordelen dient de rechtbank te beschikken over een voldoende nauwkeurige verslaglegging van alle handelingen en gesprekken die in het kader van het undercovertraject hebben plaatsgevonden.<sup>122</sup> Voor wat betreft de zaak van Ad K. is de rechtbank van oordeel dat verslaglegging op deze punten beperkt is geweest. Wel plaatst de rechtbank de kanttekening dat bij verslaglegging, dat per definitie achteraf gebeurt, het kan gebeuren dat niet alle details en exacte bewoordingen worden overgenomen. Ondanks dat van alle gesprekken over koetjes en kalfjes geen uitgebreid verslag wordt gedaan, geven deze gesprekken juist de ontwikkeling en de dynamiek tussen de verdachte en de undercovers weer. Over de twee cruciale beloftes - de investering in Cambodja en de zakenreis naar Portugal – geven de processen-verbaal slechts summiere en algemene bewoordingen aan over de communicatie. Ook ten aanzien van het gesprek met een vluchtende undercover op 21 september 2018 is slechts een schriftelijk verslaglegging beschikbaar. Nu van deze gesprekken (bijna) geen auditieve of audiovisuele opnames bestaan, de processen-verbaal van de undercovers op onderdelen verschillen en de

---

<sup>120</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. Zijn de door verdachte tijdens het WOD-traject afgelegde verklaringen over de toedracht van de door van [slachtoffer] beïnvloed door de undercoveragenten?

<sup>121</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. Tussenconclusie.

<sup>122</sup> HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1982.

verhoren bij de rechter-commissaris geen duidelijkheid verschaffen, is de rechtbank van oordeel dat deze gang van zaken af doet aan de nauwkeurige verslaglegging waardoor het voor de rechtbank niet volledig mogelijk is om te toetsen in welke mate de verdachte is beïnvloed.<sup>123</sup> De rechtbank vindt daarbij steun in de Aanwijzing opsporingsbevoegdheden.<sup>124</sup> Daarmee komt de rechtbank tot de conclusie dat de bezwarende elementen uit het gehele undercovertraject van bewijs moet worden uitgesloten.

#### 4.2. Overwegingen van het gerechtshof Amsterdam

Ten aanzien van het verloop van contact geeft het hof allereerst een chronologische uiteenzetting van de inzetten zonder inhoudelijke gespreksonderwerpen waarna het hof het traject in grote lijnen uiteenzet aan de hand van processen-verbaal van de undercover's en processen-verbaal van de verhoren bij de rechter-commissaris. Het hof maakt daarbij gebruik van de uitgewerkte OVC-gesprekken waarbij er veel gesproken wordt over het restaurant in Cambodja en de financiële situatie van verdachte.<sup>125</sup>

Ten aanzien van het traject oordeelt het hof dat verdachte tijdens drie ontmoetingen – op 27 september en 16 oktober 2018 en 24 januari 2019 - heeft gesproken over de betrokkenheid en het wegmaken van het lijk. Het hof neemt de uitwerking van de OVC-gesprekken van 27 september (bijlage 1) en 16 oktober 2018 (bijlage 2) in zijn geheel op in het arrest.<sup>126</sup> De OVC-gesprekken worden aangevuld met Whatsapp-gesprekken.

Voor wat betreft de proceshouding van de verdachte geeft het hof aan dat verdachte tijdens de inhoudelijke behandeling van de rechtbank in december 2020 een verklaring heeft afgelegd. Bij het hof heeft verdachte in juni 2022 in grote lijnen hetzelfde verklaard waarbij de persoonlijke omstandigheden, waaronder het gebruiken van veel drugs, wondroos en de financiële problemen, zijn benadrukt.<sup>127</sup>

In verband met verslaglegging constateert het hof dat ‘Patrick’ in de processen-verbaal heeft opgenomen hoeveel alcohol hij heeft gedronken.<sup>128</sup> Dat de politie over de latere ondertekening verantwoording heeft afgelegd. Het is voor het hof onduidelijk waarom in deze zaak grotendeels geen sprake is van auditief of audiovisuele opnames. Wel zijn de gesprekken

---

<sup>123</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. Voldoende nauwkeurige verslaglegging.

<sup>124</sup> Aanwijzing opsporingsbevoegdheden.

<sup>125</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.4.

<sup>126</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.4.

<sup>127</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.5.

<sup>128</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Verslaglegging.

van 27 september, 16 oktober 2018 en 24 januari 2019, waarin verdachte heeft verklaard over zijn betrokkenheid, wel opgenomen.<sup>129</sup>

Het hof oordeelt dat verdachte geen geïsoleerd bestaan leefde nu verdachte een liefdesrelatie heeft en uit Whatsapp-gesprekken het beeld volgt dat verdachte een sociale man is. Volgens ‘Patrick’ oogde de verdachte stabiel. ‘Patrick’ heeft verdachte wiet zien roken, maar geen harddrugs. Volgens het hof is er niet van dusdanige gezondheidsproblemen sprake waardoor de verdachte als kwetsbaar zou moeten worden aangemerkt. Dat verdachte niet geopereerd kon worden, omdat hij zijn drugsgebruik moest minderen doet daar niet aan af. Volgens het hof heeft de operatie in mei/juni 2018 alsnog plaatsgevonden waardoor de conclusie wordt getrokken dat verdachte zijn drugsgebruik was verminderd. Ook blijkt uit een proces-verbaal bevindingen dat uit de telefoon van verdachte blijkt dat hij rond april/mei 2018 minder contact had met dealers. Volgens het hof blijkt niet uit onderzoeksbevindingen dat verdachte een ernstig verslaafde man was.<sup>130</sup> Na zijn operatie had verdachte weliswaar last van wondroos waardoor verdachte extra moest rusten na het werken, maar de operatie is geslaagd. Het hof oordeelt dat het vanaf 1 september beter lijkt te gaan met de knie van verdachte.<sup>131</sup>

Ten aanzien van de financiële situatie ontving verdachte een uitkering ter hoogte van 60 euro per week, betaalde een vriend mee met de huur en verrichtte hij klusjes waaronder wiettransporten. Volgens het hof heeft ‘Patrick’ weliswaar gezegd dat verdachte moest stoppen met wiettransporten, maar dat verdacht doorging. Volgens het hof was verdachte ten tijde van het afleggen van de verklaringen op 27 september en 16 oktober 2018 financieel niet afhankelijk van ‘Patrick’. Volgens het hof heeft ‘Patrick’ pas op 21 september 2018 voor de eerste keer geld aan verdachte gegeven, terwijl er al vanaf januari 2018 contact was.<sup>132</sup> Het hof concludeert dat verdachte zich kennelijk in zijn levensonderhoud kon voorzien.<sup>133</sup>

Volgens het hof is verdachte in vergaande mate misleid.<sup>134</sup> Verdachte heeft via Whatsapp gevraagd of hij bij ‘Patrick’ wat geld kon verdienen. Verdachte heeft het gezellig met ‘Patrick’, maar volgens het hof is duidelijk dat verdachte hoopt op een investering in het

---

<sup>129</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Verslaglegging.

<sup>130</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Mate van (psychische) druk/kwetsbare verdachte.

<sup>131</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Mate van (psychische) druk/kwetsbare verdachte.

<sup>132</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Mate van (psychische) druk/kwetsbare verdachte.

<sup>133</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Mate van (psychische) druk/kwetsbare verdachte.

<sup>134</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. mate van misleiding.

restaurant in Cambodja.<sup>135</sup> Volgens het hof blijkt uit het dossier dat na maart/april 2018 er geen concrete plannen meer waren voor een restaurant in Cambodja. Wel blijkt uit een verklaring van ‘Patrick’ dat het verhaal gedurende het hele jaar terug bleef komen. Ook is herhaaldelijk over een reis naar Portugal gesproken. Volgens verdachte kon hij in Portugal (veel) geld gaan verdienen. In de processen-verbaal van de undercover is Portugal gerangschikt onder “gesprekken van sociale aard”.<sup>136</sup> Volgens het hof blijkt niet dat ‘Patrick’ heeft toegezegd dat verdachte veel geld kan verdienen in Portugal. Tevens was de trip naar Portugal voor 20 januari 2019 niet concreet.

Op 21 september 2018 heeft verdachte tegenover ‘Sammy’ verklaard dat hij een keer naar Kreta is moeten vluchten voor iets waarvoor hij TBS kan krijgen.<sup>137</sup> Volgens het hof is bij deze verklaring geen sprake van een verhoorsituatie. Door ‘Sammy’ is geen enkele druk op verdachte uitgeoefend en bovendien heeft verdachte uit zichzelf verklaard.<sup>138</sup> Naar aanleiding van het gesprek op 21 september 2018 heeft ‘Patrick’ aanvullende vragen gesteld aan verdachte op 27 september en 16 oktober. Volgens het hof is er sprake van een zekere opbouw in de vraagstelling. Op 27 september wordt gereageerd op wat verdachte verklaart en op 16 oktober worden er verdiepende vragen gesteld. Volgens het hof is zowel op 27 september als op 16 oktober geen sprake van een onacceptabele wijze van sturen en ongeoorloofde bemoeienis met de inhoud van de verklaring van verdachte.<sup>139</sup> Het hof neemt hierbij de verklaring van ‘Patrick’ bij de rechter-commissaris in aanmerking waarin hij verklaart dat hij verduidelijking wilde nu verdachte op bepaalde momenten binnensmonds sprak.<sup>140</sup> Over de twee gesprekken oordeelt het hof dat er ook geen sprake is van enige uitgeoefende druk noch van enige gestelde voorwaarde door ‘Patrick’. Het hof heeft de geluidsopnames beluisterd en ook daaruit is geen druk gebleken. Het hof motiveert dit doordat ‘Patrick’ vervolgvragen stelt, zijn stem niet verheft en dat de gesprekken rustig verlopen. Ook ten aanzien van de persoonlijke situatie van de verdachte is het hof van oordeel dat er geen sprake is van (ontoelaatbare) druk. Volgens het hof gaat het niet om een kwetsbare verdachte en was er geen sprake van (financiële) afhankelijkheid.<sup>141</sup> Concluderend oordeelt het hof dat er sprake is van misleiding zonder enige opgelegde druk.

---

<sup>135</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. mate van misleiding.

<sup>136</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. mate van misleiding.

<sup>137</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. verhoorsituatie?.

<sup>138</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. verhoorsituatie?.

<sup>139</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. verhoorsituatie?.

<sup>140</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. verhoorsituatie?.

<sup>141</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. verhoorsituatie?.

Voor wat betreft de verklaring van 24 januari 2019 geeft het hof aan dat de aanloop naar deze datum van belang is. In de weken voorafgaand aan 24 januari is een zekere financiële afhankelijkheid ontstaan. Verdachte had aangegeven gestopt te zijn met wiettransporten, had een incasso-klus en een reis naar Portugal in het verschiet. Naast deze financiële afhankelijke situatie is verdachte op 24 januari meerdere malen geconfronteerd met zijn reeds afgelegde verklaringen die niet zouden kloppen doordat ‘Patrick’ beschikte over informatie van een corrupte politieagent. ‘Patrick’ heeft hierover verdachte meerdere malen indringende vragen gesteld. Volgens het hof bevond verdachte zich in een verhoorsituatie.<sup>142</sup>

Het hof concludeert dat de verklaringen verkregen op 21 september, 27 september en 16 oktober 2018 niet in strijd zijn met de verklaringsvrijheid van verdachte. Ten aanzien van de verklaring van 24 januari 2019 is het hof van oordeel dat deze wel in strijd met verklaringsvrijheid van verdachte is verkregen. Deze laatst genoemde verklaring dient uitgesloten te worden van bewijs.<sup>143</sup> De verdachte wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf van zestien jaren.<sup>144</sup>

#### 4.3. Overeenkomsten en verschillen

Wat als eerste opvalt is dat de rechtbank de verdachte heeft vrijgesproken en dat het hof de verdachte heeft veroordeeld tot een gevangenisstraf van zestien jaren. Om te bezien hoe het hof tot een veroordeling is gekomen en de rechtbank tot vrijspraak wordt in deze paragraaf bekeken waar de overeenkomsten en de verschillen zitten.

Ten aanzien van het verloop van het traject hebben zowel de rechtbank als het hof in grote lijnen het traject op chronologische volgorde uiteengezet. Voor wat betreft de uiteenzetting van de processen-verbaal heeft het hof dezelfde uiteenzetting als de rechtbank in haar arrest overgenomen waarbij het hof een en ander heeft aangevuld.<sup>145</sup> Zo heeft het hof niet alleen data van Whatsapp-gesprekken genoteerd, maar ook Whatsapp-gesprekken letterlijk uitgewerkt. Ook heeft het hof de afspraken van 27 maart 2018 en 21 september 2018 meer uitgebreid toegelicht en de gesprekken van 27 september en 16 oktober opgenomen door OVC-apparatuur letterlijk uitgewerkt.<sup>146</sup>

De proceshouding van verdachte ter terechtzitting van het hof is ongeveer hetzelfde gebleven als bij de rechtbank. Ter terechtzitting heeft verdachte verklaard dat hij veel drugs

---

<sup>142</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. verhoorsituatie?.

<sup>143</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. verhoorsituatie?.

<sup>144</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 23 ev. beslissing.

<sup>145</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.4.

<sup>146</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.4.

gebruikte, leed aan wondroos, financiële problemen had en daarmee financieel afhankelijk was van ‘Patrick’.<sup>147</sup>

Ten aanzien van de misleiding hebben zowel de rechtbank en het hof geoordeeld dat er sprake is van vergaande misleiding. De motivering is echter anders. De rechtbank baseert dit onder andere doordat er sprake is van nabootsing van een strafbaar feit, dat verdachte geloofde dat ‘Patrick’ zich bezig hield met een organisatie die op zijn minst openstond voor plegen van strafbare feiten waarvoor geld kon worden verdiend, verdachte kon mogelijk gaan deelnemen aan deze organisatie, ‘Patrick’ zou veel geld verdienen en een luxe leven leiden, ‘Patrick’ reed in een dure auto, ‘Patrick’ betaalde voor diner bij een sterrenrestaurant, ‘Patrick’ betaalde verdachte voor het verrichten van klusjes. Daarnaast heeft ‘Patrick’ met verdachte gesproken over het mogelijk investeren in een restaurant in Cambodja en zou verdachte mee kunnen werken aan een grote klus in Portugal.<sup>148</sup> Het hof motiveert de mate van misleiding doordat onder andere de verdachte overtuigd is van het legale werk van ‘Patrick’ in boten, dat ‘Patrick’ zich zou bezighouden met smokkelen van (vals)geld en dat ‘Patrick’ contacten zou hebben bij de politie. Volgens het hof heeft verdachte zelf contact opgenomen met ‘Patrick’ met de vraag of ‘Patrick’ ooit een handje nodig heeft. Volgens het hof hoopt verdachte op een investering, maar zodra dat van de baan is, wil verdachte wat bij ‘Patrick’ bijverdienen. De verdachte voert voor ‘Patrick’ wat klusjes uit, maar volgens het hof geeft verdachte niet de indruk ‘Patrick’ als baas te zien. Het hof gaat vervolgens uitgebreid in op de mogelijke investering in een restaurant in Cambodja. Volgens het hof blijkt na maart/april 2018 dat er geen sprake meer is van concrete plannen. Met betrekking tot de reis naar Portugal oordeelt het hof dat blijkens de processen-verbaal niet door ‘Patrick’ is toegezegd dat verdachte in Portugal geld zou verdienen.<sup>149</sup>

Het hof concludeert dus dat de mogelijke investering in een eventueel restaurant in Cambodja vanaf april 2018 van de baan is. De rechtbank neemt dit niet in overweging bij de beoordeling van de mate van misleiding. Daarnaast oordeelt het hof dat niet blijkt dat verdachte in Portugal veel geld zou gaan verdienen, terwijl de rechtbank overweegt dat is gesproken over het meewerken aan een grote klus in Portugal.<sup>150</sup>

Voor wat betreft de mate van druk oordelen de rechtbank en het hof dat er geen sprake is van een kwetsbaar persoon. Beiden nemen de persoonlijke situatie voor wat betreft het

---

<sup>147</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.5.

<sup>148</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. In hoeverre is verdachte misleid tijdens het WOD-traject?.

<sup>149</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. mate van misleiding.

<sup>150</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. In hoeverre is verdachte misleid tijdens het WOD-traject?.

drugsgebruik en de financiële situatie in overweging. De rechtbank betreft de drugsverslaving en de financiële penibele situatie in haar beoordeling. Het hof oordeelt dat verdachte helder overkomt en dat het drugsgebruik kennelijk was verminderd. Ten aanzien van de financiële situatie oordeelt het hof verdachte een inkomen had en dat ‘Patrick’ verdachte niet financieel isoleerde. Beiden komen tot de conclusie dat van ontoelaatbare mate van beïnvloeding door het WOD-traject geen sprake is.

Om te beoordelen of er sprake is van een verhoorsituatie worden zowel door de rechtbank als door het hof de belastende verklaringen van 21 september, 27 september, 16 oktober 2018 en 24 januari 2019 afzonderlijke van elkaar beoordeeld. Voor wat betreft de verklaring van 21 september 2018 oordelen het hof en de rechtbank hetzelfde. Ten aanzien van de verklaringen van 27 september en 16 oktober 2018 oordelen zij ook hetzelfde, maar betreft het hof ook de persoon van verdachte en de situatie waarin verdachte verkeerde bij de beoordeling van (ontoelaatbare) druk. De rechtbank neemt dit niet in overweging bij haar oordeel. Ook ten aanzien van het gesprek van 24 januari 2019 komen de rechtbank en het hof tot hetzelfde oordeel, maar de overwegingen zijn anders. Het hof oordeelt dat er een financiële afhankelijkheid van ‘Patrick’ is ontstaan. Verdachte is ‘Patrick’ een incasso-klus verschuldigd en de reis naar Portugal komt in gevaar.<sup>151</sup> Naar het oordeel van de rechtbank is van belang dat het gesprek op 24 januari 2019 niet op initiatief van verdachte is gestart, maar door confrontatie met CIE-informatie en dat de vraagstelling zowel indringend als sturend is geweest. Ook werd de druk opgevoerd door aan te geven dat de organisatie risico loopt en dat de reis naar Portugal wellicht niet door zou gaan.<sup>152</sup>

Na de beoordeling van de rechtmatigheid gaat de rechtbank in op de voldoende nauwkeurige verslaglegging, terwijl het hof ingaat op de mogelijkheid van een ‘broodje aap’-verhaal. Het hof gaat eerder in het arrest minimaal in op de verslaglegging.<sup>153</sup> Het hof komt tot de conclusie dat de processen-verbaal voldoende inzicht geven in de uitvoering van het traject. Het hof neemt in haar arrest op dat de Hoge Raad weliswaar heeft geoordeeld dat het in de rede ligt dat het traject met OVC-apparatuur wordt opgenomen, maar waarom dit in de zaak van Ad K. grotendeels niet het geval is geweest, is volgens het hof niet duidelijk geworden. Het hof

---

<sup>151</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Verhoorsituatie?.

<sup>152</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. Zijn de door verdachte tijdens het WOD-traject afgelegde verklaringen over de toedracht van de door van [slachtoffer] beïnvloed door de undercoveragenten?.

<sup>153</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Verslaglegging.



acht doorslaggevend dat opnames niet verplicht zijn en de gesprekken waarin de verdachte over zijn betrokkenheid heeft verklaard wel zijn opgenomen.<sup>154</sup>

De rechtbank is van oordeel dat essentiële informatie over Cambodja en Portugal voor de richting van het onderzoek niet altijd tot in detail zijn opgenomen.<sup>155</sup> Deze twee onderwerpen zijn volgens de rechtbank cruciaal voor het aangaan van een relatie tussen Ad K. en ‘Patrick’. Over deze onderwerpen zijn minimaal geluidsopnames beschikbaar. De gesprekken zijn slechts opgesomd in processen-verbaal. Daarnaast betreft de rechtbank bij haar oordeel dat processen-verbaal van undercoveragenten verschillen en dat het gespreksonderwerp over Cambodja al in februari 2018 ter sprake kwam, terwijl de OVC-apparatuur pas in juli 2018 is geplaatst en pas in september 2018 is ingeschakeld.<sup>156</sup> Ook acht de rechtbank van belang dat de ontmoeting met ‘Sammy’ op 21 september, de aanzet van de daaropvolgende belastende gesprekken, niet is opgenomen middels OVC-apparatuur. De rechtbank vindt steun in de Aanwijzing opsporingsbevoegdheden. Uiteindelijk concludeert de rechtbank dat de processen-verbaal haar onvoldoende in staat stellen om te kunnen onderzoeken en beoordelen of Ad K. door misleiding dan wel door een afhankelijkheidsrelatie is beperkt in zijn verklaringsvrijheid.<sup>157</sup> In ieder geval is vast komen te staan dat op 24 januari 2019 sprake is van een ontoelaatbare druk. Gelet op voorgaande dienen alle bezwarende elementen uit het gehele WOD-traject van het bewijs worden uitgesloten.<sup>158</sup>

#### 4.4. Tussenconclusie

De rechtbank en het hof hebben andere conclusies getrokken ten aanzien van dezelfde bewijsmiddelen. Waar de rechtbank Ad K. heeft vrijgesproken<sup>159</sup> heeft het hof Ad K. veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de duur van zestien jaren.<sup>160</sup> Om te beoordelen of er sprake is van een verhoorsituatie worden zowel door de rechtbank als door het hof de belastende verklaringen van 21 september, 27 september, 16 oktober 2018 en 24 januari 2019 afzonderlijk van elkaar beoordeeld. Voor wat betreft de verklaring van 21 september 2018 oordelen het hof en de rechtbank hetzelfde. Ten aanzien van de verklaringen van 27 september en 16 oktober

---

<sup>154</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Verslaglegging.

<sup>155</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. Voldoende nauwkeurige verslaglegging.

<sup>156</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. Voldoende nauwkeurige verslaglegging.

<sup>157</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. Voldoende nauwkeurige verslaglegging.

<sup>158</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. Voldoende nauwkeurige verslaglegging.

<sup>159</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805.

<sup>160</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083.

2018 oordelen zij ook hetzelfde, maar betreft het hof wel de persoon van de verdachte en de situatie waarin verdachte verkeerde.<sup>161</sup> Deze drie genoemde gesprekken behoeven niet uitgesloten te worden van bewijs. Daarentegen is zowel de rechtbank als het hof van oordeel dat het gesprek dat plaatsvond op 24 januari 2019 wel moet worden uitgesloten van bewijs, omdat vast is komen te staan dat dit gesprek in strijd met de verklaringsvrijheid van Ad K. heeft plaatsgevonden.

Ten aanzien van de verslaglegging oordeelt het hof anders dan de rechtbank. De rechtbank is van oordeel dat essentiële informatie niet altijd tot in detail zijn opgenomen. Volgens de rechtbank zijn de gesprekken over Cambodja en Portugal cruciaal geweest voor het aangaan van een relatie tussen Ad K. en ‘Patrick’. De rechtbank concludeert dat de processen-verbaal haar onvoldoende in staat stellen om te kunnen onderzoeken en beoordelen of Ad K. door misleiding dan wel door een afhankelijkheidsrelatie is beperkt in zijn verklaringsvrijheid. De rechtbank is van oordeel dat alle bezwarende elementen uit het gehele WOD-traject van bewijs moeten worden uitgesloten.<sup>162</sup>

Het hof komt tot de conclusie dat de processen-verbaal wel voldoende inzicht geven in de uitvoering van het traject. Het hof motiveert dat het in de rede ligt dat een undercovertraject, zoals ingezet in de zaak van Ad K., met OVC-apparatuur wordt opgenomen, maar dat volgens het hof niet duidelijk is geworden waarom dat in de zaak van Ad K. grotendeels niet het geval is. Het hof neemt daarbij in overweging dat opnames niet verplicht zijn en de gesprekken waarin Ad K. over zijn betrokkenheid heeft verklaard zijn wel opgenomen.<sup>163</sup>

---

<sup>161</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Mate van (psychische) druk/kwetsbare verdachte.

<sup>162</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. Voldoende nauwkeurige verslaglegging.

<sup>163</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Verslaglegging.



## Hoofdstuk 5: De veroordeling van Ad K. en het *nemo tenetur*-beginsel

In dit hoofdstuk wordt aan de hand van het geschetste toetsingskader uit hoofdstuk 3 beoordeeld of er in de zaak van Ad K. sprake is van een schending van het *nemo tenetur*-beginsel. Het toetsingskader zal worden toegepast op de veroordeling van Ad K. door het gerechtshof nu dit de meest recente uitspraak betreft in deze zaak.<sup>164</sup> De toepassing van het toetsingskader vormt het laatste hoofdstuk om vervolgens een conclusie te schrijven en aanbevelingen te doen ten aanzien van cassatie.

### 5.1. Reikwijdte

Voordat het geschetste toetsingskader op de zaak van Ad K. wordt toegepast moet worden vastgesteld of de zaak van Ad K. valt onder de reikwijdte van het *nemo tenetur*-beginsel valt. Zoals beschreven in hoofdstuk 3 wordt de ‘*means based*’-benadering gevolgd. Zowel het verkregen materiaal als het ingezette opsporingsmiddel is dus van belang. In de zaak van Ad K. is mijns inziens sprake van wilsafhankelijk materiaal, omdat het gaat om door Ad K. afgelegde belastende verklaringen. Het *nemo tenetur*-beginsel biedt onder andere bescherming tegen wilsafhankelijk materiaal. Daarmee valt de zaak van Ad K. onder de reikwijdte van het beginsel.

### 5.2. De aard en mate van dwang

Zoals in hoofdstuk 3 onderzocht kan het toetsingskader van de aard en mate van dwang verder worden uitgebreid door dieper in te gaan op 1) de ingenomen proceshouding door verdachte met betrekking tot de strafbare feiten, 2) het verloop van het opsporingstraject, 3) de wijze en mate van de toegepaste misleiding en 4) de bemoeienis die opsporingsambtenaren hebben gehad met de inhoud van wezenlijke onderdelen van de afgelegde verklaring.<sup>165</sup>

#### *De ingenomen proceshouding door verdachte met betrekking tot de strafbare feiten*

In de onderzoeken Pergamon (2003) en 13Borkum (2011) heeft de politie tevergeefs geprobeerd de zaak van de verdwijning van Patrick van Dillenburg op te lossen. Uit de onderzoeken zijn zelfs onvoldoende aanknopingspunten naar voren gekomen om een verdachte aan te merken. Vervolgens is in onderzoek 13Beaufort (2017) een undercovertraject gestart.<sup>166</sup> Het hof gaat in haar arrest alleen in op “De verklaringen van de verdachte naar aanleiding van

---

<sup>164</sup> Omdat het procesdossier niet is ingezien is de informatievoorziening summier. Er wordt informatie gehaald uit het vonnis en het arrest.

<sup>165</sup> EHRM 11 juli 2006, ECLI:NL:XX:2006:AY9133, § 103-123 (Jalloh/Duitsland); EHRM 17 december 1996, ECLI:NL:XX:1996:ZB6862, § 68 (Saunders/Verenigd Koninkrijk).

<sup>166</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.3. Subsidiariteit en proportionaliteit.

het WOD-traject”<sup>167</sup>. Mijns inziens staat in ieder geval vast dat Ad K. op 4 momenten tijdens het undercovertraject belastend heeft verklaard, te weten op 21 september 2018, 27 september 2018, 16 oktober 2018 en 24 januari 2019. Direct na zijn aanhouding heeft hij zich beroepen op zijn zwijgrecht en wat zijn eigen gekozen proceshouding is met betrekking tot de strafbare feiten is onbekend nu Ad K. voor het traject niet is verhoord. Wel heeft Ad K. in twee handgeschreven brieven uitgelegd waarom hij aan ‘Patrick’ een broodje-aapverhaal heeft verteld. Aanvullende vragen gesteld door de rechter-commissaris heeft Ad K. wederom niet willen beantwoorden.<sup>168</sup>

Ten aanzien van de te kiezen proceshouding mag wat mij betreft aansluiting worden gezocht met de zaak Allan.<sup>169</sup> Allan had zich op zijn zwijgrecht beroepen en dat werd omzeild. Ad K. bevond zich niet in voorarrest, maar heeft zelf geen keuze kunnen maken ten aanzien van zijn proceshouding. Daarnaast is bij Ad K. de indruk gewekt dat hij te maken had met een gewelddadige criminele organisatie. Tijdens de ontmoeting met ‘Sammy’ heeft ‘Patrick’ tegen Ad K. gezegd dat als het te link zou worden, ‘Patrick’ Ad K. bij het station zou afzetten en vertelde ‘Patrick’ dat hij ‘Sammy’ zou onderbrengen in een woning te Hoofddorp. Ook moest er een man worden aangepakt die schulden had bij ‘Patrick’.<sup>170</sup> Dit zijn geen woorden die je gebruikt als je – zonder illegale praktijken met geweld – problemen hebt. Daarnaast is er sprake van een organisatie waar Ad K. financieel afhankelijk van was geworden. Hierdoor diende Ad K. een verhaal te vertellen wat ‘Sammy’ zou overtreffen. Vervolgens zette ‘Patrick’ Ad K. onder druk om details te vertellen. Daarmee is niet alleen de keuzevrijheid van zijn proceshouding geschonden, maar is Ad K. in een positie gebracht waardoor de inhoud van zijn verklaring werd gestuurd. Ad K. wilde immers stijgen binnen de organisatie van ‘Patrick’.<sup>171</sup> Door de inzet van de Mr. Big-methode is dus op een vergelijkbare manier als in de zaak van Allan het recht om een eigen proceshouding te kiezen omzeild.

### *Het verloop van het opsporingstraject*

In de zaak van Ad K. hebben de contacten plaatsgevonden van 27 oktober 2017 tot en met 26 februari 2019. Het gehele traject heeft 16 maanden geduurd waarin zowel een vriendschappelijke als een zakelijke relatie is opgebouwd. Het hof geeft uit de processen-

---

<sup>167</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.5.

<sup>168</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. De proceshouding van verdachte tijdens en na verloop van het WOD-traject.

<sup>169</sup> EHRM 12 november 2002, ECLI:NL:XX:2002:AF1502 (Allan/Verenigd Koninkrijk).

<sup>170</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. Hoe verliep het contact tussen de undercoveragenten en verdachte?

<sup>171</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.5.

verbaal van de opsporingsambtenaren en de verhoren bij de rechter-commissaris het traject in grote lijnen weer waarbij elk contactmoment wordt benoemd.<sup>172</sup> Uit het arrest blijkt dat er in ieder geval sprake is van 19 fysieke contactmomenten. Op de momenten dat Ad K. en ‘Patrick’ elkaar niet zien, staan zij via de telefoon in contact door elkaar om de paar dagen te appen of te bellen. Mijns inziens is de frequentie aanzienlijk, te meer omdat Ad K. in een sociaal isolement leefde. Tussen Ad K. en ‘Patrick’ ontstaat een vriendschappelijk en zakelijk contact. Over het zakelijk contact schrijft het hof dat Ad K. wel wat bij ‘Patrick’ wilde verdienen. Op 21 september en 27 september 2018 voert Ad K. klusjes uit. Volgens het hof blijft het contact echter vriendschappelijk en geeft Ad K. niet de indruk ‘Patrick’ als zijn “baas” te zien.<sup>173</sup> Mijns inziens heeft ‘Patrick’ in ieder geval een grote invloed op de financiële situatie van Ad K. In januari werd een schilderij gekocht van €1.500,-, in de maanden daaropvolgend werd Ad K. meegenomen voor etentjes, hing een investering in een restaurant in Cambodja in de lucht, kreeg Ad K. op 21 september 2018 €300,- en op 27 september 2018 nogmaals €300,-. In januari 2019 zou een reis naar Portugal plaatsvinden waardoor Ad K. een klapper kon maken voor wat betreft het geld. Het hof rangschikt de gesprekken over Portugal onder gesprekken over sociale aard. Ook dit volg ik niet. Voor Ad K., die onder bewind stond en moest leven van €60,- per week, wordt over aanzienlijke (fictieve) bedragen gesproken waardoor hij rond kon komen en wellicht zijn droom kon waarmaken. Het verloop van het opsporingstraject is zeer intensief geweest in verhouding tot de zaak van Allan.

#### *De wijze en mate van toegepaste misleiding*

Vaststaat dat Ad K. in vergaande mate is misleid. Ad K. was in de veronderstelling dat hij te maken had met een machtige en gewelddadige criminele organisatie die corrupte contacten had binnen de politie.<sup>174</sup> Daarnaast zou ‘Patrick’ zich bezig houden met het smokkelen van (vals) geld. Ad K. voert klusjes uit voor ‘Patrick’, maar het is volgens het hof duidelijk dat Ad K. aanvankelijk hoopt op een investering in een restaurant in Cambodja.<sup>175</sup> Volgens het hof blijkt, noch uit het dossier noch uit de verklaring van Ad K., dat er vanaf maart/april 2018 sprake is van concrete plannen voor een restaurant in Cambodja. Ook blijkt volgens het hof niet van een gedane toezegging tot financiering door ‘Patrick’ en ‘Sanne’. Voor wat betreft de financiële situatie van Ad K. motiveert het hof dat Ad K. een uitkering ontving en €60,- per week aan leefgeld, dat Ad K. zijn huis onderverhuurde en daarnaast geld verdiende door te klussen en

---

<sup>172</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.4. Het traject.

<sup>173</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Mate van misleiding.

<sup>174</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.1.

<sup>175</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Mate van Misleiding

door het uitvoeren van wiettransporten. Volgens het hof kon Ad K. in alle vrijheid afzien van contacten met en klusjes voor 'Patrick'. Daarmee stond Ad K. niet onder druk en dat Ad K. met een kei harde crimineel te maken had en zijn positie wilde versterken, acht het hof ongeloofwaardig.<sup>176</sup> Volgens het hof was 'Patrick' juist iemand die onder de radar wilde blijven en geen problemen met de politie wilde. Volgens de verdediging was Ad K. financieel afhankelijk van 'Patrick' en kwam Ad K. daarmee in ondergeschikte houding ten opzichte van 'Patrick'. Ad K. heeft op 21 september 2018 een bedrag ontvangen van €300,- en op 27 september 2018 ontving Ad K. nogmaals een bedrag van €300,-. Nu Ad K. maar €600,- heeft ontvangen vanaf het eerste contactmoment in januari 2018 acht het hof aannemelijk dat Ad K. zich kennelijk op andere wijze van levensonderhoud kon voorzien.<sup>177</sup> Mijns inziens is Ad K. altijd geld, en daarmee een kans op vertrek naar Cambodja waardoor hij zijn dochter kan zien, in het vooruitzicht gesteld. De eventuele toekomstige financiële middelen vanuit 'Patrick' is voor Ad K. de enige optie om zijn dochter welke hij 11 jaar niet had gezien terug te zien. Zelfs de €5.000,- aanbataling kon Ad K. zich niet permitteren om zijn grote droom te laten uitkomen. Zoals reeds beschreven stond Ad K. onder bewind en was hij dus wel degelijk afhankelijk van de financiële middelen van 'Patrick'.

Het EHRM oordeelde in de zaak van Bykov dat hij niet ondergeschikt was aan de (ex)bendelid en zich uit de situatie kon onttrekken nu het verhoor bij Bykov thuis plaatsvond. Ad K. bevond zich niet in detentie en volgens het hof werd Ad K. niet beperkt in zijn sociale en fysieke vrijheid.<sup>178</sup> Dat maakt volgens het hof dat Ad K. een weloverwogen beslissing kon nemen over het afleggen van een verklaring. Mijns inziens was Ad K. fysiek vrij om zich aan de situatie met 'Patrick' te onttrekken, maar mentaal gezien niet. De verdediging schetst een beeld dat Ad K. een kwetsbare man is, gebroken door een decennialange harddrugverslaving.<sup>179</sup> Volgens de verdediging is Ad K. een geïsoleerde verslaafde verdachte.

De overwegingen van het hof ten aanzien van het drugsgebruik is mijns inziens ook opmerkelijk. Volgens het hof heeft 'Patrick' Ad K. regelmatig zien blowen, maar heeft hem geen harddrugs zien gebruiken. Daarnaast blijkt uit een proces-verbaal bevindingen van 10 maart 2022 dat verdachte rond april/mei 2018 minder verdovende middelen is gaan gebruiken. Of het hier om softdrugs of harddrugs gaat is niet bekend. Ook is niet bekend of Ad K. na april/mei 2018 weer vol in gebruik is gegaan, terwijl de eerste belastende verklaringen vanaf

---

<sup>176</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.7.

<sup>177</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6.

<sup>178</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Mate van Misleiding.

<sup>179</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.1.

27 september 2018 zijn. Wat nog meer opvalt is dat uit het arrest blijkt dat Ad K., volgens een verklaring van ‘Patrick’, tijdens de ontmoeting 27 september 2018 op bepaalde momenten binnensmonds sprak en dat ‘Patrick’ duidelijkheid wilde scheppen waardoor op 16 oktober 2018 verdiepende vragen zijn gesteld.<sup>180</sup> Bij deze constatering wordt door het hof niet gemotiveerd waardoor Ad K. binnensmonds sprak, althans er wordt niet uitgesloten dat Ad K. mogelijk onder invloed verkeerde. Ad K. was een verslaafde met financiële problemen en juist op dat moment werd hem een betere toekomst voorgeschoteld. Daardoor werd door middel van misleiding een dermate psychische druk gecreëerd waardoor Ad K. het gevoel had dat hij zich niet meer aan de situatie kon onttrekken.

*De bemoeienis die opsporingsambtenaren hebben gehad met de inhoud van wezenlijke onderdelen van de afgelegde verklaring*

In de zaak van Ad K. is op 21 september 2018 de eerste belastende verklaring afgelegd naar aanleiding een gesprek met ‘Sammy’ over vluchten. Het hof heeft hierover geoordeeld dat Ad K. zelf heeft gekozen om informatie te delen dat hij ook eens heeft moeten vluchten. Er is geen enkele druk door ‘Sammy’ uitgeoefend om dit verhaal te delen.<sup>181</sup> Voor wat betreft de verklaring van 27 september 2018 motiveert het hof dat ‘Patrick’ aan Ad K. nadere vragen heeft gesteld naar aanleiding van een gesprek met ‘Sammy’ over iets met TBS en dat ‘Patrick’ dit liever had geweten dan ‘Sammy’. Volgens het hof heeft verdachte toen het verhaal uit de doeken gedaan. Als de letterlijke uitwerking van het gesprek op 27 september 2018 (bijlage 1) wordt bekeken, wordt bijna elk belastend antwoord gegeven naar aanleiding van een vraag van ‘Patrick’. Ad K. heeft niet, zoals het hof suggereert, het hele verhaal uit zichzelf uit de doeken gedaan. Ook met betrekking tot de verklaring van 16 oktober 2022 (bijlage 2) zijn volgens het hof (verdiepende) vragen gesteld, maar is er geen sprake van onacceptabele wijze van sturen en ongeoorloofde bemoeienis met de inhoud van de verklaring.<sup>182</sup> Gelet op de uitwerking van het gesprek wordt Ad K. door ‘Patrick’ meegenomen in zijn auto en worden er direct door ‘Patrick’ vragen aan Ad K. gesteld. Er vindt een vraag-antwoord-gesprek plaats. Ad K. geeft over het algemeen een korte reactie op (verdiepende) vragen van ‘Patrick’. Ook haalt ‘Patrick’ onderwerpen opnieuw aan zoals het verhaal over de schredder. Daarnaast is het op zijn minst opmerkelijk dat überhaupt het traject start met een niet herkenbare opsporingsambtenaar die zich voordoeft als ‘Patrick’, dezelfde naam als het slachtoffer.

---

<sup>180</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Verhoorsituatie?.

<sup>181</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Mate van Misleiding.

<sup>182</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Verhoorsituatie?.



Hoewel Ad K. niet zoals Allan gedetineerd zat, acht ik bepaalde overwegingen in de uitspraak van het EHRM van belang nu deze inzicht geven over de denkwijze ten aanzien van verhoortechnieken. In de zaak van Allan oordeelde het EHRM namelijk dat het gesprek tussen Allan en de opsporingsambtenaar niet spontaan tot stand is gekomen, maar dat er door middel van verhoortechnieken sprake was van een verhoorsituatie.<sup>183</sup> In de zaak van Ad K. ben ik van mening dat eenzelfde sturing in het gesprek heeft plaatsgevonden. ‘Patrick’ zou op zijn minst een keer de vraag kunnen stellen of het allemaal wel waar is wat Ad K. heeft verteld. Mijns inziens zijn er sturende vragen gesteld waardoor de opsporingsambtenaren bemoeienis hebben gehad met de inhoud van wezenlijke onderdelen van de afgelegde verklaring. De manier van doorvragen is een manier die de politie hanteert tijdens een verhoorsituatie. In dit geval heeft er dus een verhoor plaatsgevonden zonder de daarbij horende procedurele waarborgen.<sup>184</sup>

Concluderend is in de zaak van Ad K. sprake van een undercovertraject om zo het recht om te zwijgen te omzeilen nu Ad K. nooit eerder in de zaak is gehoord. Er is sprake van grove misleiding waardoor een enorme psychische druk is ontstaan bij Ad K. Door ongeoorloofde druk en sturende vragen door ‘Patrick’ heeft ‘Patrick’ bemoeienis gehad met de inhoud van wezenlijke onderdelen van de verklaringen. Dit in verhouding tot de inzichten die het EHRM geeft in haar uitspraken, ben ik van mening dat dit schending van het *nemo tenetur*-beginsel oplevert. In hoeverre met deze schending sprake blijft van een eerlijk proces is afhankelijk van de procedurele waarborgen en in welke mate de verklaringen van Ad K. van doorslaggevende betekenis zijn bij een veroordeling.

### 5.3. De procedurele waarborgen

Zoals in hoofdstuk 2 beschreven vormt artikel 126j Sv de wettelijke grondslag voor de toepassing van de Mr. Big-methode. De wetgever heeft destijds niet voorzien dat het artikel de wettelijke grondslag zou vormen voor zo’n ingrijpend undercovertraject als dat in de zaak van Ad K. is toegepast. In de zaak van Ad K. is op 24 augustus 2017 door de officier van justitie een bevel afgegeven in verband met de verdenking van moord dan wel doodslag. Het bevel is telkens tijdig verlengd.<sup>185</sup> Ook blijkt uit hoofdstuk 2 dat er bij de inzet van de Mr. Big-methode een situatie kan worden gecreëerd die lijkt op een verhoorsituatie, maar dat op verdachte niet de druk mag worden gelegd die kenmerkend is voor een verhoorsituatie.

---

<sup>183</sup> EHRM 12 november 2002, ECLI:NL:XX:2002:AF1502, § 52 (Allan/Verenigd Koninkrijk).

<sup>184</sup> Daarover in paragraaf 5.3 meer.

<sup>185</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.4.

Het hof heeft in haar arrest per belastende verklaring beoordeeld of er sprake is van een verhoorsituatie. Op 21 september is er volgens het hof geen sprake van een verhoorsituatie nu Ad K. er zelf voor heeft gekozen om het TBS-verhaal te delen.<sup>186</sup> Op 27 september 2018 heeft ‘Patrick’ verdiepende vragen gesteld waarna op 16 oktober 2018 nadere vragen zijn gesteld. Het hof merkt op dat er sprake is van een zekere opbouw in de vraagstelling, maar dat er geen sprake is van onacceptabele wijze van sturen en ongeoorloofde bemoeienis met de inhoud van de verklaring.<sup>187</sup> Mijns inziens ligt dit anders.<sup>188</sup> Ook is er volgens het hof, bij de gesprekken van 27 september en 16 oktober 2018, geen sprake van druk of gestelde voorwaarde. Met het hof ben ik het eens dat er geen sprake is van fysieke dwang, maar zoals reeds aangegeven is er wel degelijk sprake van psychische druk en is Ad K. afhankelijk geworden van ‘Patrick, zowel in sociaal opzicht als in financieel opzicht. Ten aanzien van de verklaring afgelegd op 24 januari 2019 is het hof van oordeel dat er wel sprake is van een verhoorsituatie. Op dat moment was er volgens het hof wel sprake van een financieel afhankelijk situatie. Zowel door een incasso-klus als door de trip naar Portugal die in het vooruitzicht lag.

Doordat er geen sprake is van procedurele waarborgen, zoals het zwijgrecht, in de zaak van Ad K. dient de mate van dwang beperkt te zijn. De aard en mate van dwang op zichzelf is ook een van de procedurele waarborgen waar de opsporingsambtenaren zich aan moeten houden. Dit is in de vorige paragraaf uiteengezet en dient dus in samenhang met deze paragraaf gelezen te worden.

#### 5.4. Het gebruik van het verkregen bewijs

Om uiteindelijk te kunnen beoordelen of er sprake is van schending van het *nemo tenetur*-beginsel is volgens het EHRM mede bepalend of het bewijs wordt gebruikt voor de bewezenverklaring en de straftoemeting.<sup>189</sup> In de zaak van Ad K. is zijn veroordeling bijna in zijn geheel gebaseerd op de verklaringen afgelegd tijdens het undercovertraject. Er is immers geen lichaam gevonden. Nu het materiaal wordt gebruikt als hoofdbewijs zal sneller een schending van het *nemo tenetur*-beginsel worden aangenomen als dat het materiaal wordt gebruikt als steunbewijs.

---

<sup>186</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Verhoorsituatie?.

<sup>187</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Verhoorsituatie?.

<sup>188</sup> Reeds toegelicht in paragraaf 5.2.

<sup>189</sup> EHRM 1 juni 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:0601JUD002297805, § 179 (Gäfgen/Duitsland).

## 5.5. Tussenconclusie

De zaak van Ad K. valt onder de reikwijdte van het beginsel nu er sprake is van wilsafhankelijk materiaal. Daarbij wordt de ‘*means based*’-benadering gevolgd. Zowel het verkregen materiaal als het ingezette opsporingsmiddel is van belang.

Het *nemo tenetur*-beginsel kan in het gedrang komen indien de keuzevrijheid om te verklaren wordt ondermijnd door middel van dwang en misleiding. Ad K. is nooit eerder gehoord dus zijn proceshouding ten aanzien van het ten laste gelegde feit is niet bekend.<sup>190</sup> Daarbij wordt aansluiting gezocht bij de zaak Allan. In de zaak van Ad K. is niet alleen de keuzevrijheid van zijn proceshouding geschonden, maar is Ad K. in een positie gebracht waardoor de inhoud van zijn verklaring werd gestuurd. Voor wat betreft het verloop van het undercovertraject is het een zeer intensief traject geweest van 27 oktober tot en met 26 februari 2019. De frequentie van contactmomenten is aanzienlijk, te meer omdat Ad K. in een sociaal isolement leefde. ‘Patrick’ heeft een grote invloed op de financiële situatie van Ad K. nu Ad K. leefde van een uitkering van €60,- per week. ‘Patrick’ kocht een schilderij van €1.500,- van de vriendin van Ad K. en Ad K. ontving na twee klussen €300,- per klus. In verhouding tot de zaak Allan is het undercovertraject van Ad K. intensiever geweest. Ad K. is in vergaande mate misleid waardoor psychische druk is ontstaan. Er is altijd geld, en daarmee kans op vertrek naar Cambodja waardoor Ad K. zijn dochter na 11 jaren weer kon zien, in het vooruitzicht gesteld. Tevens was Ad K. ervan overtuigd dat hij te maken had met een machtige en gewelddadige criminele organisatie die corrupte contacten bij de politie had. Door deze druk en sturende vragen door ‘Patrick’ heeft ‘Patrick’ bemoeienis gehad met de inhoud van wezenlijke onderdelen van de verklaringen. In de zaak van Ad K. zijn de verklaringen verkregen uit het undercovertraject hoofdbewijs. Ten aanzien van de procedurele waarborgen is de aard en mate van dwang op zichzelf een van de waarborgen waar opsporingsambtenaren zich aan dienen te houden.<sup>191</sup> In de zaak van Ad K. is mijns inziens sprake van een verhoorsituatie. Daarnaast is de veroordeling van Ad K. bijna in zijn geheel gebaseerd op de verklaringen afgelegd tijdens het undercovertraject. Het materiaal wordt gebruikt als hoofdbewijs. Deze combinatie zorgt ervoor dat er sneller schending van het *nemo tenetur*-beginsel dient te worden aangenomen.

Gelet op bovenstaande motivering in verhouding tot de tot nu toe geschetste kaders door het EHRM, maakt dat er mijns inziens sprake is van schending van het *nemo tenetur*-beginsel.

---

<sup>190</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5. De proceshouding van verdachte tijdens en na verloop van het WOD-traject.

<sup>191</sup> EHRM 10 maart 2009, ECLI:NL:XX:2009:BJ2228, § 25 (Bykov/Rusland); EHRM 11 juli 2006, ECLI:NL:XX:2006:AY9133, § 101 (Jalloh/Duitsland).

## Hoofdstuk 6: Conclusie en aanbevelingen

Op 20 juli 2022 is Ad K. door het hof veroordeeld tot een gevangenisstraf van zestien jaren.<sup>192</sup> Ad K. is veroordeeld op grond van bewijs dat is verkregen middels een WOD-traject waarin de Mr. Big-methode is toegepast. De Mr. Big-methode kenmerkt zich door een verdachte, door middel van (ongeeoorloofde) druk en misleiding, te bewegen tot het afleggen van (belastende) verklaringen.<sup>193</sup> Het undercovertraject is gestart doordat de officier van justitie op grond van artikel 126j Sv een bevel heeft afgegeven voor een SI-traject in verband met de verdenking van moord dan wel doodslag. Ad K. heeft aan het einde van de 1,5 jaar durende undercoveroperatie bekend hoe hij Patrick van Dillenburg om het leven heeft gebracht.<sup>194</sup>

Naast het Nederlandse strafvorderlijk kader is artikel 6 EVRM van belang waaruit onder andere het recht jezelf niet te hoeven incrimineren voortvloeit, het *nemo tenetur*-beginsel. Het *nemo tenetur*-beginsel is niet absoluut waardoor uitzonderingen mogelijk zijn.<sup>195</sup> De zaak van Ad K. valt onder de reikwijdte van het artikel, omdat er sprake is van wilsafhankelijk materiaal.

Het EHRM heeft tot op heden geen algemeen toetsingskader geschetst om te kunnen beoordelen wanneer er sprake is van schending van het *nemo tenetur*-beginsel. Door de jaren heen heeft het EHRM wel handvaten geboden waardoor een toetsingskader kan worden samengesteld, namelijk door te kijken naar de aard en mate van dwang, de procedurele waarborgen en de manier van het gebruik van het verkregen bewijsmateriaal. Waarbij de aard en mate van dwang, na verdere bestudering van uitspraken door het EHRM, verder beoordeeld kan worden door dieper in te gaan op de ingenomen proceshouding door verdachte met betrekking tot de strafbare feiten, het verloop van het opsporingstraject, de wijze en mate van toepaste misleiding en de bemoeienis die opsporingsambtenaren hebben gehad met de inhoud van wezenlijke onderdelen van de afgelegde verklaring(en).<sup>196</sup> Om te kunnen beoordeling of er in de zaak van Ad K. sprake is van schending van het *nemo tenetur*-beginsel wordt het geschetste toetsingskader op de zaak toegepast. Daaruit kunnen mijns inziens de volgende conclusies getrokken worden:

---

<sup>192</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 23 ev.

<sup>193</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.4.

<sup>194</sup> Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805, r.o. 5.3.5.

<sup>195</sup> Dieben & Boksem 2019, H. 1.a.

<sup>196</sup> EHRM 10 maart 2009, ECLI:NL:XX:2009:BJ2228 (Bykov/Rusland); EHRM 11 juli 2006, ECLI:NL:XX:2006:AY9133 (Jalloh/Duitsland); EHRM 12 november 2002, ECLI:NL:XX:2002:AF1502 (Allan/Verenigd Koninkrijk); EHRM 17 december 1996, ECLI:NL:XX:1996:ZB6862 (Saunders/Verenigd Koninkrijk).

Ten aanzien van de ingenomen proceshouding met betrekking tot de strafbare feiten is onbekend welke keuze Ad K. zou hebben gemaakt. Ad K. is nooit gehoord en na de inzet van het traject heeft Ad K. zich tot de inhoudelijke behandeling op zijn zwijgrecht beroepen, afgezien van twee brieven die Ad K. heeft geschreven. Ook aanvullende vragen van de rechter-commissaris heeft Ad K. niet willen beantwoorden. Voor wat betreft het verloop van het traject is het een zeer intensief traject geweest van 27 oktober 2017 tot en met 26 februari 2019. Er is sprake van 19 fysieke contactmomenten en op de momenten dat Ad K. en ‘Patrick’ elkaar niet zagen, was er contact via de telefoon middels bellen en whatsapp.<sup>197</sup> Deze frequentie van contact is aanzienlijk, te meer omdat Ad K. in een sociaal isolement leefde. Ad K. is een kwetsbare man, gebroken door decennialange harddrugsverslaving. Naast een vriendschappelijke band is er een zakelijke relatie ontstaan. ‘Patrick’ kocht van de vriendin van Ad K. een schilderij van €1.500,-, Ad K. heeft voor 2 klusjes €600,- ontvangen en er stond een zakelijke reis naar Portugal gepland. Ad K. was ervan overtuigd dat hij tijdens die reis een financiële klapper kon maken. Daarmee had ‘Patrick’ een grote invloed op de financiële situatie van Ad K. nu hij onder bewind stond en moest leven van €60,- per week.<sup>198</sup> Dit zorgde voor een afhankelijkheidsrelatie. Ad K. is in vergaande mate misleid. Vanaf de start van het undercovertraject is duidelijk dat Ad K. aanvankelijk hoopt op een investering in een restaurant in Cambodja. Daarmee zou ook de droom van Ad K. uitkomen om zijn dochter na 11 jaren weer te zien. Ad K. is altijd geld en daarmee de kans op vertrek naar Cambodja in het vooruitzicht gesteld. Daarnaast was Ad K. in de veronderstelling dat hij te maken had met een machtig en gewelddadige criminele organisatie die corrupte contacten had binnen de politie. Door de combinatie van misleiding en een dermate hoge druk heeft Ad K. belastende verklaringen afgelegd. Tijdens het afleggen van de verklaringen heeft ‘Patrick’ grote bemoeienis gehad met de inhoud van wezenlijke onderdelen. Op 27 september 2018 vraagt ‘Patrick’ naar het verhaal dat Ad K. tegen ‘Sammy’ heeft verteld (bijlage 1).<sup>199</sup> Bijna elke belastende reactie die door Ad K. wordt gegeven volgt naar aanleiding van een vraag van ‘Patrick’. Ad K. heeft het hele verhaal niet uit zichzelf uit de doeken gedaan. Op 16 oktober 2022 (bijlage 2) wordt Ad K. door ‘Patrick’ meegenomen in zijn auto en worden er direct door ‘Patrick’ vragen aan Ad K. gesteld.<sup>200</sup> Er vindt een vraag-antwoord-gesprek plaats welke in grote mate overeenkomt met een verhoorsituatie. Ad K. geeft korte reacties op verdiepende vragen van ‘Patrick’. Ook haalt ‘Patrick’ onderwerpen, zoals de schredder, opnieuw aan zonder

---

<sup>197</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.4.

<sup>198</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.6. Mate van misleiding.

<sup>199</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.4. Het traject.

<sup>200</sup> Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083, r.o. 9.3.4. Het traject.

dat Ad K. daarover begint. Daarnaast is het op zijn minst opmerkelijk dat het hele undercovertraject start met een niet herkenbare opsporingsambtenaar met de naam ‘Patrick’, dezelfde naam als het slachtoffer.

Bij de toepassing van de Mr. Big-methode kan er een situatie worden gecreëerd die lijkt op een verhoorsituatie, maar dat niet de druk mag worden gelegd zoals bij een verhoor. De waarborgen, zoals het zwijgrecht, ontbreken namelijk. De aard en mate van dwang op zichzelf is ook een van de procedurele waarborgen waar de opsporingsambtenaren zich aan moeten houden. Dit punt dient dus in samenhang met de ‘aard en mate van dwang’ gelezen te worden.

De bekennende verklaringen vormen het hoofdbewijs in de strafzaak. Bij hoofdbewijs zal sneller een schending van het *nemo tenetur*-beginsel worden aangenomen. Om het hiervoor genoemde toetsingskader te kunnen toepassen is een controle- en toetsingsmogelijkheid geboden. In de zaak van Ad K. is essentiële informatie over Cambodja en Portugal niet altijd tot in detail in processen-verbaal opgenomen. Deze informatie over de gesprekken zijn cruciaal geweest voor het aangaan van een relatie tussen Ad K. en ‘Patrick’.

Gelet op bovenstaande in combinatie met de praktijkvoorbeelden van het EHRM maakt dat er mijns inziens sprake is van schending van het *nemo tenetur*-beginsel.

## Aanbevelingen

Gelet op voorgaande kan worden geconcludeerd dat de toepassing van de Mr. Big-methode in de zaak van Ad K. niet geheel kan worden gerechtvaardigd. Het indienen van cassatie zal onder meer opkomen tegen het oordeel van het hof dat niet aannemelijk is geworden dat verdachte feitelijk in een verhoorsituatie is gebracht en dat de verklaringen zijn verkregen in strijd met de verklaringsvrijheid, meer specifiek het *nemo tenetur*-beginsel. Ten aanzien van de verklaringsvrijheid is het wenselijk dat de Hoge Raad zich uitlaat over de positieve gevolgen van het gehele traject in combinatie met de negatieve consequenties die Ad K. ervaart indien hij niet bekent. Voor wat betreft de verhoorsituatie is het wenselijk dat de Hoge Raad zich uitlaat over het omzeilen van het zwijgrecht. Ad K. heeft immers zelf niet de keuzevrijheid gehad om zijn proceshouding te bepalen. De Hoge Raad zal in de toekomst invloed hebben op de huidige summere aanwezige waarborgen.

Daarnaast is het aanbevolen om kaders te schetsen waardoor controle van het SI-traject, waarin de Mr. Big-methode is toegepast, beter mogelijk is. Bijvoorbeeld verplichte audiovisuele opnames gedurende het traject met uitzondering van de momenten dat de veiligheid van opsporingsambtenaren in het gedrang komt. Over het algemeen zijn de

verdachten waarop een undercovertraject wordt ingezet waarin de Mr. Big-methode wordt toegepast geen professionele criminelen, waardoor het risico van opsporingsambtenaren minimaal is. Het hof heeft in haar arrest opgenomen dat het voor het hof niet geheel duidelijk is geworden waarom het grotendeels niet het geval is dat communicatie auditief of audiovisueel is opgenomen. Het hof heeft geen blijk gegeven dit te hebben onderzocht. Wellicht wat ver gezocht, maar het hof heeft een passage geciteerd met betrekking tot het later ondertekenen van processen-verbaal. Daarover heeft het hof tevens geen blijk gegeven dit te hebben onderzocht.

Indien de Hoge Raad de cassatieprocedure verwerpt kan Ad K. zich wenden tot het EHRM. Het EHRM zal in zijn geheel beoordelen of er sprake is van een recht op een eerlijk proces en niet zoals het hof per belastende verklaring.

Het is van belang dat het EHRM de eventuele schending van artikel 6 EVRM, en dan met name het *nemo tenetur*-beginsel, uitgebreider gaat motiveren. Een zaak, zoals die van Ad K., waarin detentie ontbreekt betekent niet automatisch dat de verklaringen in vrijheid zijn afgelegd. Aanvullende jurisprudentie waaruit duidelijk wordt hoe het EHRM aankijkt tegen (ongeoorloofde) druk en misleiding waardoor een verdachte zich niet kan onttrekken aan de (verhoor)situatie is nodig.

De Hoge Raad is aan zet.

## Bron- en literatuurlijst

### **Belleman 2021**

S. Belleman, 'Souris R. in hoger beroep Posbankmoord veroordeeld tot 18 jaar cel', [telegraaf.nl](https://www.telegraaf.nl), 20 februari 2021.

### **Van der Biezen 2016**

A. van der Biezen, 'Dubieuze undercoveroperaties', *De Bonjo*, juni 2016.

### **Dieben & Boksem 2019**

O.M. Dieben & J. Boksem, 'Artikel 29 Sv' T&C Strafvordering 2019 (online bijgewerkt 1 juli 2019).

### **Homme & Pijnenburg 2020**

J. Homme & M. Pijnenburg, 'Juristen: 'Leg verklaringen in strafzaken beter vast'', [hetparool.nl](https://www.hetparool.nl), 20 januari 2020.

### **Van Koppen & Horselenberg 2018**

P.J. van Koppen & R. Horselenberg, 'Van toneelspelende politiemensen en onwetende verdachten die bekennen tegen Mr. Big', *Strafblad* 2018/05, p. 63-75.

### **Kruisbergen 2018**

E.W. Kruisbergen, 'De inzet van Mr. Big en andere undercovertechnieken', *Strafblad* 2018/10, p. 40-49.

### **Kruisbergen & De Jong 2012**

E.W. Kruisbergen & D. de Jong, 'Undercoveroperaties: een noodzakelijk kwaad? Heden, verleden en toekomst van een omstreden opsporingsmiddel', WODC *Justitiële verkenning* 38, p. 50-67.

### **Kruisbergen & De Jong 2010**

E.W. Kruisbergen & D. de Jong, 'Opsporen onder Dekmantel', Meppel: Boom Juridische Uitgevers 2010.

### **Van der Lee 2022**

R. van der Lee, 'De reputatie van undercovermethode Mr. Big wordt er niet beter op', [bd.nl](https://www.bd.nl), 16 februari 2022.

### **Mahboeb 2022**

R. Mahboeb, 'De omstreden mr. Big-Methode uitgelicht', [mr-online.nl](https://www.mr-online.nl), 24 maart 2022.

### **Nieuwsbericht OM 2022**

Nieuwsbericht OM, 'OM eist 18 jaar cel in hoger beroep cold case Patrick van Dillenburg', [om.nl](https://www.om.nl), 21 juni 2022 (geraadpleegd 10 augustus 2022).

### **Het Parool 2022**

Het Parool, 'Ad K. veroordeeld tot 16 jaar voor doorslag Patrick van Dillenburg', [ad.nl](https://www.ad.nl), 20 juli 2022 (geraadpleegd 14 september 2022).

### **Het Parool 2019**

Het Parool, 'Amsterdamse politie zet omstreden methode in voor bekentenis moord', [parool.nl](https://www.parool.nl), 4 juni 2019 (geraadpleegd 8 februari 2023).



### **Steenberghe 2021**

M. Steenberghe, 'Ad 'de Rat' vrijgesproken van cold case-moord op drugs crimineel, ondanks bekentenis', *bd.nl*, 2 maart 2021 (geraadpleegd 10 augustus 2022).

### **Steenberghe 2019**

M. Steenberghe, 'Helmonder K. mag niet vrij omdat politie nog steeds naar lijk van Van Dillenburg zoekt', *bd.nl*, 3 september 2019 (geraadpleegd 10 augustus 2022).

### **Van Toor 2016**

D.A.G. van Toor, 'Het nemo-teneturbeginsel', *Bijzonder Strafrecht & Handhaving*, april 2016, p. 28-43.

### **De Vocht 2017**

D. de Vocht, 'Artikel 6 EVRM', T&C Strafvordering 2017 (online bijgewerkt 1 juli 2019).

## **Regelgeving en parlementaire documenten**

*Kamerstukken II* 2015/16, 29279, nr. 278.

*Kamerstukken II* 1996/97, 25403, nr. 3.

*Kamerstukken II* 1994/95, 23945, nr. 2.

*Kamerstukken II* 1994/95, 24072, nr. 10-11.

Aanwijzing opsporingsbevoegdheden van 1 september 2014 (*stcrt.* 2014, 2014A009).

Advies over het nieuwe Wetboek van Strafvordering, Raad van State 6 april 2022.

Concept Vaststellingswet Boek 2 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering: Het opsporingsonderzoek 7 februari 2017 (MvT)

Concept Vaststellingswet Boek 1 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering: Strafvordering algemeen 7 februari 2017 (MvT)

Wetsvoorstel Wetboek van Strafvordering, ambtelijke versie juli 2020.

## Jurisprudentielijst

### Europees Hof voor de Rechten van de Mens

- EHRM 15 december 2011, ECLI:CE:ECHR:2011:1215JUD002676605 (Al-Khawaja & Tahery/Verenigd Koninkrijk).
- EHRM 1 juni 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:0601JUD002297805 (Gäfgen/Duitsland).
- EHRM 10 maart 2009, ECLI:NL:XX:2009:BJ2228 (Bykov/Rusland).
- EHRM 27 november 2008, ECLI:NL:XX:2008:BH0402 (Salduz/Turkije).
- EHRM 11 juli 2006, ECLI:NL:XX:2006:AY9133 (Jalloh/Duitsland).
- EHRM 12 november 2002, ECLI:NL:XX:2002:AF1502 (Allan/Verenigd Koninkrijk).
- EHRM 17 december 1996, ECLI:NL:XX:1996:ZB6862 (Saunders/Verenigd Koninkrijk).
- EHRM 25 februari 1993, ECLI:NL:XX:1993:AW2060 (Funke/Frankrijk).
- EHRM 20 november 1989, ECLI:NL:XX:1989:AD0949 (Kostovski/Nederland).

### Hoge Raad

- HR 19 april 2022, ECLI:NL:HR:2022:498.
- HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1982.
- HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1983.

### Hof

- Hof Den Haag 16 februari 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:205.
- Hof Amsterdam 20 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2083.
- Hof Den Haag 26 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:293.
- Hof 's-Hertogenbosch 5 februari 2018, ECLI:NL:GHSHE:2018:421.
- Hof Arnhem-Leeuwarden 15 maart 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:2416.

### Rechtbank

- Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:805.
- Rb. Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:806.
- Rb. Gelderland 7 juni 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:3030.
- Rb. Zeeland-West-Brabant 23 mei 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:3060.
- Rb. Amsterdam 20 september 1978, ECLI:NL:RBAMS:1978:AC6350.



## Bijlage 1: verklaring 27 september 2018

“P (hof: ‘Patrick’): Zoou ..Ik heb van de week wel uitgebreid met ['Sammy'] gesproken. Wat..die vertelde een verhaal of zo...? Ik moet toch effe aan jou vragen zo...eeh...een verhaal over ...hij vertelt dus over Kreta of zo en dat je daar hebt ondergedoken gezeten., op de één of andere manier..

A (hof: de verdachte): ...n.t.v...een tijdje..

P: He?

A: Een tijdje.

P: Ja en wat...hij vertelde iets met TBS. n.t.v .. .in eerste instantie ga ik dan een beetje in de hoijzers...met TBS, dat zou ik dan het liefste willen weten, in plaats van ['Sammy'] natuurlijk.

A. Ik eeh..ik moest gewoon effe weg.

P: He? Je moest effe weg?

A: Ik moest effe weg...uit Amsterdam.

P: Oké..oké.

A. Eeh. er was iets eeh iets geript. aan de overkant., best wel hevig. .. n.t.v.

P: Je bedoelt Engeland? Aan de overkant?

A: Zuid-Amerika

P: Oke..oké.. Zuid-Amerika, oké.

A: Toen dat aankwam...ja, toen was er een dubbele portie...

P: Dubbele portie?

P: Meer als dat je had...eeh..?

A: Nee, dubbel zoveel.

P: D'r zat van anderen ook nog een partij erbij?

A: Ja, die had ie erbij geript.

P: Oh.

A: Hij ripte soms...ja..

P: Ja. . . oké

A: Nou...n.t.v. hebben we foutje(?)...n.t.v..

P: Ja

A: Dus eeh...n.t.v.

P: He? Oh..kan je beter effe weg zijn...

A: n.t.v. nee, voor de rest niet..

P: Wat hebben Wat voor actie is dat geweest?

A:.....schieten... auto...

P: Oh?

A: En in de schredder.

P: Oh? Maar wel degene die eeh...? Die eeh. die er voor gezorgd, dat eeh...?

A: Jaja.

P: Oh! Heb je em met een mes aan mootjes gesneden?

A: Ja, maar eerst eeh..

P: Oh ... Maar zelfs daar krijg je toch geen TBS voor hoor.

A: Weet ik niet.

P: Nee dat weet je inderdaad nooit.

A: ...n.t.v..... n.t.v..... bus..maar ja... maar ja dan schredder...

P: Maar je zegt afgeknald en begraven en daarna opgegraven?

A: ....

P: Shredder? (lacht) ja maar, dan wordt er niets meer van teruggevonden, als het goed is. Dus dat komt nooit meer terug voor jou. En die andere partij? Er was sprake van die andere partij?

A: Ja dat hebben we netjes op tijd teruggegeven ..(?) n.t.v ...

P: Op tijd teruggegeven...een foto erbij van eeh...in een eeh hoe heet het., dooie staat?

A: Ja ....n.t.v..... n.t.v...toch eeh...einde..... fotootje maken enne....Effe snel actie ondernemen en

P: Wat moet, dat moet. Zo!

A: .. als het er op aan komt, dan eeh..

P: Ja. Nou, dan sta jij wel je mannetje wel, ja. Dat geloof ik wel, ja.

A: ... .n.tv..... Ik schrik niet zo gauw.

P: Nee, dat weet ik. ...Heb je em zelf ....eehh.....afgepompt?

A:.....

P: Dat is al lang...is dat lang geleden?

A: ....al 25 jaar

P: 20-25 jaar? Nou, dan komt er ook niets meer van terug, natuurlijk.

A:.....

P: Nee. Dat had je gewoon tegen mij kunnen vertellen he? Want ['Sammy'] ...Hij kon niet echt...tegenover. .. ['Sammy'] zit alweer .opgraven.....goeie gozer, bezig zijn die...

A: Oh nee...

P: .. .TBS-verhaal, die moet wat geflikt hebben en zo. Ja, Ik zeg ...

A: ... n.t.v.....te veel vertellen ...

P: Ja.

A: ....n.t.v.

P: Nee dat klopt, dat klopt, maar waar hebben we het over he? Moet ik gaan nadenken van...krijg ik daar geen last van? Kunnen wij samen wel gaan vliegen...eeeh. . . als het nodig is?

A: Oh ja.

P: Ja je kan gewoon eeh..

A:..... n.v.t. weet ik zeker, ik moet er vanaf,..

P: Ja

A: ...n.t.v...

P: Ja oké.

A. Maar ...

P: Het is ook het betaal en het is klaar ...(?)...n.t.v....keuring..(?)

A: Nee, maar voor de rest is er niets.

P: Mooi! Nou....hee...wel in één keer eeh... .Wel steunen....eerst in de plantjes en nou eeh.....Heb je er nog wakker van gelegen? Toen?

A: Jaaaa, best wel last van gehad.

P: Ja

A: Ja

P: Ja... last van "zou het ...eeh.. uitkomen" of last van "shit"?

A: Ja, als je de beelden terugziet, dan eeh...

P: Ja...ja.ja

A: of je krijgt van iemand weer een filmpie of.....n.t.v....

P: Ja

A: ....n.t.v....

P: Jahaa . dat moet zeker daar, Zuid Amerikanen, zijn..... n.t.v..... die vinden dat vaak ook heel normaal he? In principe blijft. . . allebei zien te voorkomen, al die ellende, maar ja, je weet met Zuid Amerikanen en rippen, of je zaken niet nakomen...

A: Ja,.. Ik denk dat die mannen ook tevreden zijn.

P: Ja. Daar heb je niks meer mee, he?

A: Nee. Gewoon netjes.

P: Ja.

A: ...die band, die blijft he, we hebben het met z'n tweeën gedaan

P: Ja

A: ...n.t.v....

P: Ja. En die andere gasten die dat plan weten, die klapt ook niet uit de school?

A: Nee.

P: Dat weet je zeker?

A: Ja

P:.....n.t.v.

A: ...Jaja

P: En die ...eehh.. schredder? Dan moet je een flinke schredder hebben?

A: ..n.t.v...de Bo-Rent...gehuurd..

P: Ohh...n.t.v....ja, waar je ook plantjes mee schreddert?

A: Zo'n eeh..n.t.v...dat was zo'n drie minuten (?) Ben nog wel een uur of acht bezig geweest om em overall schoon te maken.

P. Ja. . . wat dacht je dan?

A: Naspuiten met eeh..n.t.v.

(...)"



## Bijlage 2: verklaring 16 oktober 2018

“P: Ik heb wat vragen ff voor eeehh, zaken natuurlijk. Over die knakker die koud gemaakt is. Ik heb alles op een rijtje gezet en wat nagevraagd. Ik wil toch wat meer dingen weten om zeker te weten dat ik geen ehh risico's loop en jij ook niet. In principe natuurlijk he, moeten we geen ehhh. Als jou wat overkomt, moetje mij niet mee willen sleuren. Ik probeerde schade helemaal te beperken dus dan moet ik het wel.

A: Als er wat met mij gebeurt en er wordt voor mij gezorgd.

P: Jawel, dat begrijp ik, dat snap ik ook wel.

A: Al wordt er niet voor me gezorgd dan hou ik nog mijn bek dicht.

P: Ja dat weet ik.

A: En als ik er dan uitkom dan ja

P: Ja, ik doe het liever.....voorkomen is veel beter dan genezen natuurlijk. Wat jij hebt geflikt dat zou ik misschien niet eens durven heel respect hoor, dat wel. Maar dat zit niet in mij ofzo maar ik wil wel voorkomen dat ik er gelazer mee krijg. Dus dan moeten we wel even kijken welke risico's zijn er en wat kan er nog een keer terug komen maar daar heb je zelf ook weleens over nagedacht ook? Ik denk dat je daar maandenlang over nagedacht hebt?

A: Daar ben ik echt heel goed mee bezig geweest, [afkorting naam 'Patrick'] . Dat hebben we heel goed gedaan. En desnoods rijd ik met je naar mijn ouwe partner

P: Wie weten ervan?

A: Eén

P: Je was totaal met z'n tweeën dus? Je was totaal met z'n drieën, alleen de derde die is er niet meer?....Hoe heette die gozer

A: [voornaam slachtoffer] . Hij heet ook [voornaam slachtoffer]

P: Dat meen je. Ik ben toch niet achterlijk zeker? Te kутten...Oke, oke.

A: Zijn achternaam weet ik niet meer. Zij vrouw werkte toen voor Justitie. Hij kwam uit Amsterdam. Hij had een woning in, hoe heette die straat, in de [adres 2] ? Die vrouw heeft toen nog wel wat navraag voor mij gedaan. Hij was teruggekomen naar Nederland met die vlucht en toen is ie verdwenen.

P: Het was met een ripdeal?

A: Het was met die ripdeal

P: Hoe is dat gedaan?

A: Wij zouden een vrouwtje ophalen van Schiphol. Die had 20 kilo in de koffer, alles betaald. Hij zou meegaan. Hij kwam mee. We halen hun op. We staan in die aankomsthal. En we zien daar 15 negertjes om ons heen bewegen zo. Dat is niet goed. Toen kwam hij eruit enne...hij zou de auto pakken. Wat doet hij. Hij pakt de taxi en naait er uit met dat vrouwtje. Op ene gegeven moment krijgen we telefoon dat die taxichauffeur onderweg van de weg afgereden. Op gegeven moment, tussen Schiphol en Amsterdam. Het eerste tankstation. Toen is er politie gekomen. Ondertussen was mijn maatje al bij het tankstation. Ja, wat is er aan de hand hier. Het vrouwtje zegt, ja mijn ex-vriend. Ik heb een nieuwe vriend dit en dat, zus en zo. Die wouten hebben zelfs nog die koffers nog uit die taxi gepakt en mijn maat in de auto geduwd. En toen zij we weggegaan.

P: Oh, die hebben nog geholpen ook.

A: Dus op een gegeven moment. Die koffers waren in ons bezit. We maken die koffers open en zien dat er het dubbele in zit.

P: Dubbele partij dus geen 20 kilo maar 40 kilo. oh.

A: Toen hebben we hem op het matje geroepen en toen bleek dat hij allemaal schotwonden had.

P: Schotwonden?

A: Schotwonden of half in het verband zat.



P: Die maat van je?

A: Nee, Die de rip gedaan had, die Surinamer.

P: Oh onverstaanbaar

A: En dat er vergeldingsacties op zouden komen. Nou en toen eh heeft die maat van mij dan geregeld.....(onverstaanbaar) alsjeblieft en hij eh.

P: Kwam hij uit Suriname of was hij Surinamer?

A: Hij was Surinamer. Hij heeft vroeger die [naam 4] roof gedaan.

P: Wie?

A: [naam 4] roof.

P: [naam 12] ?

A: [naam 4] .

P: Oh [naam 4] . Heeft hij dat gedaan?

A: Die hebben met z'n tweeën daar in de lucht geschoten ehh in de luchtkoker gezeten. Ze hebben die schilderijen gepakt. Hebben ze in de Amstel hebben ze die op de parkeerplaats gezet. Bij station [station] . Omdat ze een lekke band hadden. Wij deden gestolen auto's... .Wij zetten al die auto's daar neer. Maar er werd veel gecontroleerd door de politie. Dus die zien een busje staan met een platte band en die kijken er achterin en zo zijn die [naam 4] 's gevonden. Daar heeft hij ook voor vastgezet.

P: Oh oke.

A: Dus nou weet je het hele verhaal.

P: Ja. Oké. En waarom. Er werd natuurlijk door anderen door ehh de eigenaar van de 20 kilo verwacht dat je hem af zou maken.

A: Ja.

P: Mmm hoe is dat gegaan dan? Weet je. rook hij geen onraad?

A: Wat?

P: Dacht niet van...

A: Nee nee nee

A: Een terrein in halfweg. Toevallig schuin tegenover waar [naam 5] heeft gezeten, in Halfweg, industrieterreintje. Enne daar heb ik hem door zijn kop geknald.

P: Ja, vlakbij Haarlem bedoel je daarzo

A: Ja, tussen Haarlem en Amsterdam.

P: Ja, dat ken ik wel. Dat is vlakbij mij. Heb jij hem door zijn kop geschoten?

A: Mm. En de eerste was een ketser. Die ketste af op zijn leren jas. Munitie nat.

P: Jezus, hoe kan dat nou?

A: Dus hij Wat doe je nou, wat doe je nou? Ik schiet je door je kanker kop. 3 keer.....  
(onverstaanbaar)

P: Na 3 keer is het wel gelukt ofzo?

A: Ja. Enne ja was voor mij ook de eerste keer. Mijn maatje die liep naar buiten. Het is gebeurd. Maar het was nog niet gebeurd want er kwam nog lucht uit en er kwam nog meer uit dus ik ben naar buiten gegaan en toen heb ik flink uitgepakt. Zijn hersenen aangeslagen totdat ik niks meer hoorde.

P: Je dacht dat hij nog leefde? Jij hij leefde nog waarschijnlijk.

A: Ja, poep en pies, alles laat los he?

P: Je hoefde niet verder je magazijn?

A: Nee, er kwam niks meer.

P: Dat was alles.

A: Was nat

P: Je had er 4 inzitten. De eerste deed niks maar de andere 3 waren wel raak, oh. Te licht kaliber geweest waarschijnlijk, kan ook nog. Wat is belangrijk toen?

A: Toen hebben we eerst met een bobcatje hem ehh begraven, beton opgegooid. Toen dachten we dat iemand het wist. Hebben we hem eruit gehaald en toen hebben we hem in de shredder gegooid.

P: Vandaar dat je hem opgegraven hebt. Als het onder de grond ligt, laat je het liggen. Een bobcat? Heb je die gehoord?

A: Ja.

P: In de buurt daarzo?

A: Nee ergens anders.

P: Oh toch wel. Ver weg gehoord? Ohhh.

A: Nee, die kwam zijn broer af.

P: De bobcat van zijn broer af?

A: Van mijn maatje zijn broer. Die deed in. . . Hoe heeft die plaats nou. Hij heeft zelfmoord gepleegd. Hij maakt grasvelden voor Ajax en sociale grasvelden voor ehhh.....

P: Niet de broer van de Surinamer maar van ander maatje? Ohh oké oké Maar die wist niet waarvoor?? Die weet nergens van?

A: Nee nee.

P: En beton erover gegooid? Dat was ook nog wat werk toch?

A: We hebben losse.....(onverstaanbaar)

P: Van die zakken leeg gestort en nat gemaakt? Of eh?

A: En ik had er ook zuur over gegooid. Allemaal niet geholpen. Uiteindelijk opgetakeld.

P: Gewoon zuur van de supermarkt of ehh?

A: Nee, we hadden van alles gehaald.

P: Oh

A: Zoutzuur van alles.

P: Ook zoutzuur, ja.

A: Ehh toen dachten we dat iemand het wist en toen hebben we hem in de shredder gegooid.

P: Ja, opgegraven?

A: Ja.

P: Hoe lang lag hij er al?

A: Eh ik denk een maandje of twee

P: Een maandje of twee? God. Hoe zag dat eruit?

A: Ja, Niet.

P: Niet?

A: Jaja.

P: Stinken waarschijnlijk?

A: Snap je..

P: Gatverdamme, ja het komt bij mij boven bijna.

A: Mijn vader heeft altijd gejaagd.

P: Oh wacht ff, ja.

A: Van jongs af aan doe ik al konijnen uitbenen.

P: Ah, je bent wel wat gewend natuurlijk.

A: Dus ik weet hoe het is.

P: Maar nou heb je natuurlijk met een dooie vent natuurlijk. En die je ook nog heb gekend natuurlijk.

A: Jaja. Toen stonden we wel te lachen en te giebelen en te grappen  
P: Jaja. Ging hij er wel in een stuk uit of ehh?  
A: Hij kwam er in één stuk uit.  
P: Oh oké, potverdomme. Wat hebben jullie met het wapen gedaan trouwens?  
A: Ehhh, ja helemaal uit elkaar gehaald en daar een stuk en daar een stuk in de plomp  
P: Gewoon in de plomp gegooid? Oké, In groot water of komt het ooit nog naar boven toe?  
A: Het komt niet meer naar boven.  
P: Nee?  
A: Nooit meer.  
P: Bij halfweg ofzo  
A: Nee, daar zijn we ook nog echt helemaal voor omgereden. Zijn telefoon op de trein naar Zwitserland.  
P: Telefoon op de trein naar Zwitserland? Oh dat is wel handig ja.  
A: Hebben we iemand voor naar Parijs laten rijden met die telefoon.  
P: Oh, je hebt wel je eigen goed voorbereid, dat merk ik nu wel ja. Haha.  
A: Ja.  
P: Met die telefoon naar Parijs, daar op de trein.  
A: Die telefoon is in de trein gelegd, naar Zwitserland. Die gozer is er uit gegaan. Die weet voor de rest ook niks. Die gozer zit op Kreta.  
P: Oh.  
A: Die weet voor de rest niks.  
P: Die weet voor de rest ook niet waarvoor het is ofzo?  
A: Helemaal niks.  
P: Oh  
A: Gewoon gezegd van, je hebt zo veel geld. De telefoon, je rijdt nu naar Parijs.  
P: Daar moet hij op de trein ergens...  
A: Je legt de telefoon in de trein.  
P: Nog ooit wat terug gehoord van die telefoon? Niks?  
A: Niks. En zijn vrouwtje heeft bij Justitie gewerkt en daarna heb ik nog een gesprekje gehad met haar.  
P: Zij vermoedt niks dat jullie daar zelf ehh  
A: Helemaal niet. Anders hadden we allang....  
P: Zat ze te klagen ofzo? Of denkt ze dat hij gewoon weg is.  
A: Ja, denkt dat hij gewoon weg is.  
P: Ja, dat hij gewoon kwijt is....oh. God, maar ze werkt nou niet meer bij Justitie he? Dat valt natuurlijk ehh... Je weet het niet.  
A: Hoe lang is dat geleden.  
P: Ja, hoe lang is het geleden?  
A: Ehhh, 27. 22 jaar geleden.  
P: 22 jaar geleden, oh oké. Ja, misschien is het wel bejaard enne.....was het ze vrouw of gewoon een vrouwtje?  
A: Had ie een kind mee, was niet getrouwd  
P: Oh, hij had er een kind bij. Jaja  
A: Ja, dat is het hele verhaal.

P: Godverdomme. He en de shredder? Hoe was dat? Misschien een rare vraag ofzo hoor. Maar eeh...

A: 4 minuten enne.

P: Ja, gaat dat zo snel?

A: Rrrrrrrrrrrrrrrrrt

P: Iemand gaat in stukken. Gaat er toch niet heel in?

A: Hij is er zo helemaal in gegaan. Met plastic en al.

P: Met plastic en al, gewoon er doorheen?

A: Alles.

P: En dat gaat ook door bot heen?

A: Alles gaat kapot.

P: Alles gaat weg?

A: Als je zo'n boomstam in gooit.

P: Ja, ja?

A: Kan je er ook iemand van 90 kilo doorheen gooien.

P: Ja, ja

P: Heb je nooit geen klachten gehad van Bo-rent bij de shredder?

A: Nee. We hebben hem helemaal schoon gemaakt. Helemaal. Ik denk.. .daar zijn we een uurtje of 6 mee bezig geweest.

P: Met schoonmaken? Heb je hem teruggebracht?

A: Ja.

P: Heb je hem teruggebracht? Ohhh? Ik dacht eerst dat je hem in de fik gestoken had.

P: Je hebt hem gewoon teruggebracht? Ohhh...

A: Die shredder hebben we teruggebracht.

P: Potver. Die zal zo lang geleden niet meer bestaan die shredder?

A: Is 22 jaar geleden.

P: Ja maar Bo-rent is niet zo ehh. Nu is het een groot bedrijf maar 20 jaar geleden nog niet he.

A: Daar verwacht ik niks meer van.

P: Nee he? Bo-rent uit de buurt uitgezocht?

A: Nee alles uit de buurt.

P: Alles ver weg? Heb je een foto van die gozer gemaakt he? Heb je die verstuurd met een ehh?

A: Nee, die heb ik toen afgegeven.

P: Die heb je afgegeven? Je hebt een ding gemaakt met een camera?

A: Die had je toen niet. Met een polaroid.

P: Met een polaroid? Zo'n zelfontwikkelaar.

A. Ja.

P: En die heb je afgegeven aan die eigenaren van die 20?

A: Ja.

P: Waren dat Colombianen of Antillianen?

A: Eeh Surinamers.

P: Surinamers ook? Ohhh wacht ff, vandaar. Daar komt hij natuurlijk vandaan. Die waren daar tevreden mee. Dat was voor hun voldoende? Hadden ze die 20 ook weer terug?

A: Die 20 hadden ze terug.

P: Hoe had hij dat nou eigenlijk? Had hij die 20?

A: Die had hij daar geript.

P: Ja.

A: In Suriname

P: Die had hij in Suriname gewoon..... met diezelfde vlucht kwam hij terug ook

A: Met dat vrouwtje

P: Met de vrouwtje was niet de koerier?...20 kilo, portemonnee een beetje spekken, (slecht te verstaan)

A: Toen kwamen wij er pas achter van. . .

P: Ja,ja.

A: Waarom al die gozertjes op het vliegveld stonden. Dat hij ineens die taxi pakte terwijl het de afspraak was he we staan met twee auto's, je stapt bij hun in en ik rij erachteraan om te kijken of alles in orde is. Dat was de deal. Maar hij stapt in een keer in de taxi.

P: Ik speel advocaat van de duivel. Ik ga een beetje op je zitten schieten.

A: Ik speel open kaart met je.

P: Ja, dat weet ik. Het valt allemaal niet mee natuurlijk. Kut gesprek. Het kan niet altijd over leuke dingen gaan. Ik zit even te denken, ik ga wat stappen vooruit. Die shredder, waar heb je die neergezet?

A: Die is terug.

P: Ja maar voor het vershredderen. Waar heb je dat gedaan. Waar heb je hem uitgesmeerd?

A: Op een boerenland

P: Gewoon een boerenland ergens? Ben je nog weleens terug geweest?

A: Tussen de bloembollen.

P: De bloembollen? In Zeeland?

A: Nee.

P: Daar staan de meeste bloembollen.

A: Nee, [plaats 3] .

P: [plaats 3] ? Viel dat niet op?

A: Nee.

P: Niet?

A: Nee.

P: Is het daar zo stil dan ofzo?

A: Ja.

P: Ohh. 's nachts?

A: Ja

P: Dat maakt natuurlijk herrie 's nachts. Hoe lang heb je daarover gedaan met opbouwen, afbouwen. Ik weet niet hoe lang dat duurt.

A: Oh nee, dat shredderen hebben we overdag gedaan.

P: Dat heb je gewoon overdag gedaan?

A: Ja, gewoon daar ...Ik begin er bijna om te lachen...bij de Halfweg, hoe heet dat, godverdomme. Halfweg, je gaat het kanaal over, dan heb je een stuk [bos] , dan kom je bij een industrieterreintje, hoe heet dat ook alweer. Ik kan het zo opzoeken voor je, ik rijd er blind naartoe. Tegenover die [naam 11] (fon) waar [naam 5] ontvoerd heeft gezeten.

P: Dat terreintje dat toen bestond ja.

A: Daar zat hij eerst in de grond.

P: Daar zat hij eerst in de grond. Op hetzelfde terrein??

A: Ja, nee, aan de overkant.

P: Aan de overkant van die ehh

A: Daar staat nu een hele grote autozaak.

P: Dat is allemaal opgedoekt he. En daar heb je hem uitgesmeerd? Maar dat is niet [plaats 3] toch?

A: Nee, daar hebben we hem opgegraven en in [plaats 3] hebben we hem...

P: Godverdomme

A: Toevallig ook een ML

P: Ja echt waar? Ja. Oh ja, dan zou het misschien we dezelfde geweest zijn. Hahaha, dan hadden ze het al geroken.

A: Nee, toen hadden ze nog niet zo'n sjieke ML

P: Je weet het nooit he. Als iemand daar gaat zoeken. Gaan ze niks meer vinden?

A: Nee.

P: Ben je nog weleens terug geweest daar?

A: Ja

P: En nog steeds bloembollen daar?

A: Ja, nog steeds. Wel een raar gevoel als je daar komt.

P: Ja, natuurlijk, dat weet ik wel. Je kan wel zo lachen maar dat klopt dat is gewoon hoe je je eigen voelt. Ondanks dat het lang geleden is maar jij hebt het nog prima op de netvlies staan. Zeker als het niet dagelijks je werk is.

A: Ja, ik heb het wel op mijn netvlies.

P: Ik moet er aan denken, toen met die Arabieren, die ambassade die dat nieuw was. Er zijn meer mensen die... Het is wel de manier natuurlijk, echt weg maken. Met botzagen. Achteraf had je natuurlijk helemaal beter kunnen dumpen die shredder ofzo maar ja als dat Bo-rent komt van waar is dat ding gebeven. Had je hem zelf gehuurd?

A: Nee, op een maatjes naam.

P: De maat die erbij geweest is?

A: Nee, iemand anders. Die de telefoon ehh

P: Oh, van de telefoon?

A: Die op Kreta woont.

P: En die bolle? Waar je het over had? Die oude maat zeg maar die erbij was?

A: Op een gegeven moment . . .heb ik je verteld. Hij ging naar Spanje. Hij heeft me in de steek gelaten. Zou hij voor me uit rijden en toen heeft hij me in de steek gelaten. Ik heb gezegd van nee nou is het.....geen wrok, geen niks maar nu ben ik even klaar met je.

P: Nee, dat snap ik.

A: Wat we gedaan hebben is....

P: Klaar? Dat is gebeurd denk ik?

A: Geen wrang of geen wrok.

P: Nee.

A: We gaan niet met stront gooien.

P: Nee dat is ook wel zo ja.

A: Ik heb er nu ook ff genoeg van.

P: Ja, en een andere oplossing? Dat volgens mij echt niet mogelijk natuurlijk? Dat had je zelf natuurlijk de Sjaak geweest met die Surinamers of niet? Surinamers uit Amsterdam of allemaal uit Suriname?

A: Uit Tilburg volgens mij. Van hoe heet ie? Die vocht tegen [naam 6] .

P: [naam 1] . Vroeger. De jungle commando.

A: Daar kwam het vandaan.

P: Daar kwam het vandaan. Uit die groep. Burgeroorlog daar, jungle commando. 10 man in een legerpakje onder een boom. Het was wel iets meer als dat

A: Dat is eigenlijk het hele verhaal.

P: [partner van verdachte ] weet van niks he?

A: Nee.

P: Je hebt er ook niks aan volgens mij. Je zal wel een beetje ziek geweest zijn dan?

A: Ik ben goed ziek geweest ja.

P: Dan met het begraven, opgraven en nog een keer shredderen. Want shredderen kan ik me weinig bij voorstellen. Je zat er helemaal onder? Dat spettert natuurlijk alle kanten op.

A: Helemaal onder. Ik ben in bad gegaan. Echt jongen, het bad helemaal bruin.

P: Ja

A: Ja, daar ben ik echt ff zwaar van onder de indruk geweest.

P: Ja, vooral als je iemand kapot schiet. Waar je aan 3 kogels niet genoeg hebt en je moet nog iemand... en waar heb je hem mee geslagen? Met een pijp of eh?

A: Nee, met een houten balk.

P: Godver.

A: Op een gegeven moment kwam mijn maatje weer naar binnen. Hij zei... [voornaam verdachte] , [voornaam verdachte] ..

P: Heb je hem op zijn kop staan slaan ofzo?

A: Op zijn kop. Zijn halve kop helemaal kapot geslagen.

P: Helemaal kapot.

P: Ja bah, godverdomme. Nou mooi...Niet mooi maareh.

A: Die keet en alles is afgebroken. Waar dat in is gebeurd.

P: Ja. Je hebt hem buiten kapot geschoten toch? Was dat binnen in zo'n?

A: In zo'n portocabin (fon).

P: Zo'n portocabin, oke. Nou, het is in ieder geval opgeruimd.

A: Ja wat moet dat moet. Als je moet kiezen jij of ik.

P: Als dat het is dan is de keuze gauw gemaakt.

A. Liever had ik dat niet gedaan, maar goed. Het is op mijn pad gekomen.

P: Nee, daarom en ik weet het nou. Ik vind het harstikke fijn dat je het vertelt want ik heb natuurlijk zelf ook damage control.

A: Ja, tuurlijk, duidelijk. Dat kan je allemaal controleren.

P: Ik heb ook de andere mensen met wie ik werk. Die hoeven dat niet te weten. Maar wel voor safe gehouden want ja, dat je lang onder de radar zit willen we graag zo houden. Niks uitsluiten gewoon. Ik kijk ook die televisie programma's. Dat is misschien allemaal over de top allemaal maar er zit ook een kern van waarheid in hoor.

A: Zijn niet gek hoor.

P: Nee, dat bedoel ik. Je weet maar nooit hoe een koe een haas vangt en zeker als het ooit nog wordt onderzocht natuurlijk. Die bolle weet natuurlijk waar het gebeurd is. Is die ook bij het shredderen geweest. Ging die ook over zijn nek?

A: Nou eigenlijk niet echt over zijn nek eigenlijk. We zaten flink onder de...

P: Ja? Jullie zaten aan de snuif? Beetje coke snuiven, ja dan ehh. Dat is nog wel een zwaar gewicht ook omdat ....(onverstaanbaar) doodgewicht

A: Ja, dat krijg je niet zo maar in je auto getild.

P: Moest je met z'n tweeën hard voor werken denk ik. Anders kunnen we nog wel eens een keer...Niet nu hoor maar, heeft allemaal niet zo'n haast, een keer langsrijden waar je het nou vershredderd hebt. Ik ben wel benieuwd hoe dat eruit ziet. Is boer Piet nog bezig. Staan er tulpen, nou prima zo.

A: Er staan tulpen, dat weet ik zeker.

P: Oh, we kunnen er wel een keer langsrijden, als we een klusje hebben, pakken we dat er even bij. Als het op de route ligt.

A: Ken je [naam bungalowpark] (fon)

P: [naam bungalowpark] (fon)? Nee

A: Dat is een caravan op zo'n park. Wat je net noemde.

P: Oh ja dat was dat bij eh

A: [plaats 3]

P: Ja, ja, Dat was een park in [plaats 3]

A: Een caravanpark, een bungalowpark. Hij woont zelf op een bungalowpark, een huisje gekocht. En daar een kilometer vandaan op het bollenveld hebben we hem eruit gegooid.

P: Je hebt dat ding gewoon neergezet en shredderen maar?

A: Nee, geshredderd.

P: Ja, geshredderd. Maar dat spuit er toch uit?

A: We hebben hem niet op het veld geshredderd. We hebben hem in Amsterdam geshredderd

P: Oh, je hebt hem in Amsterdam geshredderd. Oh wacht ff.

A: Toen is ie achterin het plastic helemaal

P: En je hebt al die meuk heb je in het plastic. .

A: In het plastic en daar zijn we mee in die ml achteruit over het veld gereden.

P: Over zo'n bollenveld heen en toen uitgestrooid ofzo? Dat is ook wel drappig zo. De volgende dag mocht het vergeven zijn van de meeuwen ofzo?

A: Niks van gezien

P: Nee joh

A: Niks het plastic hebben we verbrand. Kleding, schoenen alles.

P: Ja verstandig. Maar dan gaan we weleens een keer kijken joh. Dus je hebt hem buiten geshredderd in een zak. Ik zie het nu in beelden he.

A: Zo'n grote plastic...zo'n zeil.

P: Eronder he. Goh. Een dekzeil?

A: Ja, een dekzeil

P: Ja, dat moet inderdaad een smerige boel geweest zijn. Als je ziet hoe ver zo'n boompje al geshredderd wordt. Zo'n meter of 4 zeker wel. Het zit overal tussen.

A: Overal zat het tussen. We hebben de raarste middelen gebruikt om het schoon te maken. Van gekkigheid wisten we niet meer wat we erop moesten doen. Toen hebben we hem teruggebracht.

P: Maar die gozer die dat ding voor jullie heeft gehoord bij Bo-rent weet niks waarvoor hij gebruikt is?

A: Nee niks.

P: Oké. Heb je daar nog weleens contact mee?

A: Met die gozer? Af en toe. Hij zit nog op Kreta.

P: Hij woont natuurlijk op Kreta.

A: Ja, hoe is het bolle. Ja goed.

P: Zit ie daar met zijn gezin? Er zitten nog al wat Nederlanders op Kreta

A: Nee, alleen. Ik maak me daar ook niet druk om

P: We gaan nog weleens langs dat bollenveldje. En Bo-rent. Dat ding is al lang al... 20 jaar



A: Je kunt het checken. Ja, [voornaam slachtoffer] zijn achternaam, godverdomme ik weet het niet meer.

P: Ja, dat komt wel. Als ik dat wil.....

A: Zijn maatje is toen naar Sint Maarten gegaan en die is daar toen gepakt want die liet alle dure Audi's e.d. weghalen. Het halve parlement reed in gestolen auto's rond. Allemaal dikke Audi's en eh.

P: Dat is typisch de Antillen ja. Maar zijn . ..hebben ook nooit wat vermoed ofzo? Of nooit gezegd of? Of zijn vrienden? Die moeten ook denken van nou ehhh die [voornaam verdachte] die erbij geweest is?

A: Nee, daar stond ik helemaal buiten.

P: Alleen die Surinamers uit Tilburg die weten er natuurlijk wel van? Je foto. De eigenaren van die 20 kilo.

A: Daar stond ik buiten. Dat heeft die bolle allemaal geregeld.

P: Die bolle heeft dat gedaan. Oh dus die weten ook niet van jou? Die Surinamers? De eigenaren van de 20 kilo

A: Nee, die weten niet van mij.

P: Die hebben er geen namen bij of gezichten?

A: Nee, nee, nee. Toen het allemaal achter de rug was toen was ik ook nog stom. Ben ik eerst naar Kreta gegaan en naar Spanje gegaan. Vond ik allemaal niks. Toen ben ik naar Bonaire gegaan en toen dacht ik, ik zie hem overal lopen.

P: Ja ja ja. Het lijkt allemaal op elkaar. Je weet zelf zeker dat hij er niet meer is.

A: Dat was wel ff raar.

P: Best traumatisch. Dat doe je niet iedere dag. Ja, jij hebt het misschien vaker gedaan met een haas of konijn maar dat is niet hetzelfde als een mens. Oké. Maar op die plek waar hij eerst begraven is en opgegraven daar heb je toen die shredder ehhh.....

A: Heb ik die shredder neergezet. Beton allemaal afgevoerd.

P: Je had het er nog druk mee. Maar toen heb je wel een beetje in piepzak gezeten?

A: Toentertijd zat er eentje in mijn motor, eentje onder mijn kussen, als ik in bad lag. Lag er nog eentje op mijn badrand. Ben echt wel een tijdje....

P: Overall pistolen. Maar je hebt nooit visite gehad van iemand. Ook niet van de kit dus dan ebt het ook weg natuurlijk he.

A: En inderdaad, weet dat de politie blij waren dat hij uit beeld was.

P: Dat hoorde je van zijn meisje natuurlijk. Dat hij uit beeld was. Maar die weten natuurlijk ook niet dat hij koud gemaakt is. Dan is hij gewoon weg.

A: We hadden nog wat papieren. Van een jacht wat in Miami lag. We hebben alles verbrand. Krijg maar de tering.

P: En die vrouw van hem die toen bij Justitie werkte heb je geen contact meer mee?

A: Nee, al jaren niet meer. Die heeft geen facebook ofzo niks.

P: Was dat een Surinaamse ook?

A: Nee was Nederlandse

P: Oh, goh. Goed.

A: Zij werkte bij het OM.

P: Ja toen. Ja dat is 22 jaar geleden. Hoe oud was ze toen? Weet je dat nog ongeveer?

A: Ehmmm toen was ze....jaar of mijn leeftijd nou. Tegen de 50. Nou 45.

P: Dan is ze wel gepensioneerd tuurlijk he nu. Die werkt daar niet meer. Nou mooi

A: Hij was toen. Die ouwe was toen dezelfde leeftijd, jaar of 45. Voor de 50

P: Wat een verhaal hoor joh. Ik heb een hoop rare dingen gedaan. Maar dat nog niet gedaan in ieder geval maar je weet het nooit he. Het leven is nog niet over he.

A: Het is gebeurd. Ik lig er niet wakker van.

P: Hoe heeft die bolle?

A: [voornaam medeverdachte] [achternaam] .

P: [voornaam medeverdachte] . Is dat een Hollander of niet?

A: Ja.

P: [achternaam] ?

A: [achternaam] .

P: [voornaam medeverdachte] [achternaam] .

A: Er is maar één familie [achternaam] in Amsterdam en die hadden vroeger een fietswinkel aan het [naam park] , achter het...aan de zijkant van godverdomme hoe heet het nou...

P: Ik weet het ook niet hoor.

A: Hoe heet die dure straat ook alweer?

P: [straatnaam 1] .

A: De [straatnaam 1] en dan heb je [naam park] en dan de zijkant daarvan had hij een fietswinkel die ouwe

P: Zijn vader weer dan?

A: Zijn vader en zijn broer had een, moet ik zo even op de kaart kijken, een graszoden bedrijf maar die heeft ze eigen in zijn kop geschoten. Zijn broer vond allemaal vrouwenkleding en schoenen in zijn maat.

P: Zat in een ander lichaam zeg maar die zal wel niet lekker in zijn vel gezeten hebben anders schiet je jezelf niet door je kop heen he. Nou.

A: De rest is allemaal netjes opgeruimd.

(...).”